

Қазақстан Республикасының
Қазақстан Республикасының
Ұлттық Банкі
Ұлттық Банкі

Инфляцияға шолу
2011 жылғы 4-тоқсан

Мазмұны

Мазмұны	2
Негізгі терминдер және ұғымдар	3
Графиктердің және кестелердің тізбесі.....	6
Резюме	8
2011 жылғы 4-тоқсанның және тұтастай алғанда 2011 жылдың инфляция болжамын бағалау	9
2012 жылға арналған инфляция болжамы	10
1. Инфляциялық үдерістер	11
1.1. Тұтыну бағалары.....	11
1.2. Базалық инфляция	12
1.3. Экономиканың нақты секторындағы бағалар	14
1.3.1. Өнеркәсіп өндірісіндегі бағалар	14
1.3.2. Ауыл шаруашылығындағы бағалар.....	15
1.3.3. Кәсіпорындар мониторингі	16
2. Инфляция факторлары.....	18
2.1. Жиынтық сұраныс	18
2.1.1. Жеке тұтыну және инвестициялық сұраныс	18
2.1.2. Мемлекеттік тұтыну	20
2.1.3. Сыртқы сектор.....	22
2.2. Өндіріс.....	29
2.3. Еңбек нарығы.....	30
2.3.1. Жұмыспен қамту және жұмыссыздық	30
2.1.3. Жалақы және өнімділік.....	32
3. Ақша ұсынысы	34
3.1. Ақша агрегаттары	34
3.1.1. Ақша базасы.....	34
3.1.2. Ақша массасы.....	35
3.1.3. Айналыстағы қолма-қол ақша.....	36
3.2. Қаржы нарығы	36
3.2.1. Резиденттердің депозиттері	36
3.2.2. Экономикаға кредиттер	39
3.2.3. Банктердің активтері мен міндеттемелері	42
3.2.4. Қаржы нарығындағы мөлшерлемелер.....	46
4. Ақша-кредит саясатының құралдары және операциялары	48
4.1. Ішкі валюта нарығындағы үстемдіктер.....	50
4.2. Ең төменгі резервтік талаптар.....	51
4.3. Ашық нарықтағы операциялар	52
4.4. Тұрақты механизмдер	53

Негізгі терминдер және ұғымдар

1-бөлім бойынша. Инфляциялық үдерістер

Инфляция Қазақстан Республикасында Астана және Алматы қалаларында, барлық облыс орталықтарында және қалалар мен аудан орталықтарының таңдаулы топтары бойынша халықтың жеке тұтынуы үшін сатып алынатын тауарлардың және қызмет көрсетулердің бағаларының жалпы деңгейінің өзгеруін сипаттайтын тұтыну бағасы индексі (ТБИ) негізінде есептеледі. Инфляцияны есептеуге арналған тұтыну қоржыны үй шаруашылығы шығыстарының құрылымын көрсетеді және халық тұтынуында неғұрлым үлестік салмаққа ие болып отырған 508 тауар мен қызмет көрсетуді қамтиды.

Базалық инфляция – жекелеген әкімшілік, жағдайға байланысты және маусымдылық сипаттағы факторлардың ықпалынан бағаның қысқа мерзімді біркелкі емес өзгеруін болдырмайтын инфляция.

Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі 2004 жылдан бастап мынадай әр түрлі 5 әдістеме бойынша базалық инфляцияны есептеуді жүзеге асырады:

- 1-ші базалық инфляция: көкөніс, жеміс-жидек, бензин және көмір бағасының өсуін есепке алмағандағы инфляция;
- 2-ші базалық инфляция: көкөніс, жеміс-жидек, реттелетін қызмет көрсету және энергия ресурстары бағасының өсуін есепке алмағандағы инфляция;
- 3-ші базалық инфляция: 5 ең жоғары және 5 ең төмен баға өсімдерін есепке алмағандағы инфляция;
- 4-ші базалық инфляция: trimmed mean - ТБИ есептеу кезінде жиынтық салмағы кемінде 8% және 92%-дан асатын құрамдас бөліктер алынып тасталынады, яғни бағасы анағұрлым өзгерген (өскен немесе төмендеген) тауарлар мен қызметтер ескерілмейді;
- 5-ші базалық инфляция: median CPI - ТБИ есептеу кезінде бағалардың өзгеруі бойынша ранжирленген қатардың ортасында болатынды қоспағанда, бағалардың барлық өзгеруі есепке алынбайды, яғни статистикалық медиана. Median CPI жиынтық салмағы 50%-ға тең немесе асатын бірінші құрамдас бөлік бағасының өзгеруіне тең болады.

2002 жылдан бастап Ұлттық Банк жүргізетін **Кәсіпорындар мониторингі** шеңберінде нақты сектор кәсіпорындарының инфляциялық күтулерін зерттеу жүзеге асырылуда. Бұл зерттеу пікіртерім жүргізілген кәсіпорындар басшыларының кәсіпорындардың өндірістік қызметіне қатысты бағаларымен, оның ішінде өткен және алдағы тоқсандағы дайын өнімге және өндірісте пайдаланылатын шикізат пен материалдарға сұраныс және бағаға қатысты сапалық бағаларымен («көтеріледі», «төмендейді», «өзгеріссіз қалады») сипатталады.

Диффузиялық индекс кәсіпорындардың «көтеріледі» деген жауаптары үлесінің және кәсіпорындардың «өзгеріссіз» деген жауаптары жартысының үлесі сомасы ретінде шығарылады. Бұл индекс қаралып отырған көрсеткіштің өзгеріс динамикасын сипаттайтын жинақталған индикатор болып табылады. Бұл ретте индекстің 50-ден жоғары мәні көрсеткіштің оң өзгерісін, 50-ден төмен мәні теріс өзгерісін білдіреді.

2-бөлім бойынша. Инфляция факторлары

Бюджетке **түсімдерге** кірістер (салық түсімдері, салыққа жатпайтын түсімдер, негізгі капиталды сатудан түскен түсімдер), бюджеттік кредиттерді өтеу, мемлекеттің қаржылық активтерін сатудан түсімдер кіреді.

Бюджеттің шығыстары шығындар (ағымдағы және күрделі), бюджеттік кредиттер, қаржылық активтерді сатып алу болып табылады.

3-бөлім бойынша. Ақша ұсынысы

Ақша базасына (резервтік ақша) Ұлттық Банктің кассаларындағы қолма-қол ақшаны қоспағанда, Ұлттық Банк айналысқа шығарған қолма-қол ақша (Ұлттық Банктен тыс қолма-қол ақша), банктердің аударылатын және басқа депозиттері, аударылатын банктік емес қаржылық ұйымдардың депозиттері мен мемлекеттік және мемлекеттік емес қаржылық емес ұйымдардың Ұлттық Банктегі теңгедегі ағымдағы шоттары кіреді.

Тар ақша базасы банктердің Ұлттық Банктегі басқа депозиттерін есепке алмағандағы ақша базасын білдіреді.

M1 ақша агрегаты айналыстағы қолма-қол ақша сомасы және банктік емес заңды тұлғалардың және халықтың теңгедегі аударылатын депозиттері сомасы ретінде есептеледі.

M2 ақша агрегаты M1 ақша агрегатына плюс теңгедегі басқа депозиттер және банктік емес заңды тұлғалардың және халықтың шетел валютасындағы аударылатын депозиттеріне тең.

Ақша массасы (M3) Ұлттық Банктің және банктердің баланстары шоттарын шоғырландыру негізінде айқындалады. Ол айналыстағы қолма-қол ақшадан және заңды тұлға - резиденттер мен үй шаруашылығы - резиденттердің ұлттық және шетел валютасындағы аударылатын және басқа депозиттерінен тұрады.

Аударылатын депозиттер – барлық депозиттер, бұлар: 1) кез келген уақытта номиналы бойынша айыппұлсыз және шектеусіз ақшаға айналдыруға болатын; 2) чектің, траттаның немесе жиро-тапсырмалардың көмегімен еркін аударылатын; 3) төлемдерді жүзеге асыру үшін кеңінен пайдаланылатын депозиттер. Аударылатын депозиттер тар ақша массасының бір бөлігі болып табылады.

Басқа депозиттерге, негізінен, белгілі бір уақыт кезеңі өткеннен кейін алуға болатын немесе әдеттегі коммерциялық операцияларға пайдалану үшін қолайлылығын азайтатын әр түрлі шектеулері бар және негізінен жинақ ақшасы тетіктеріне қойылатын талаптарға жауап беретін жинақ және мерзімдік депозиттер жатқызылады. Сонымен қатар, басқа депозиттерге сондай-ақ шетел валютасымен көрсетілген, аударылмайтын салымдар мен депозиттер кіреді.

KazPrime индикаторы Қазақстанның банкаралық депозиттерінің KazPrime индикаторын қалыптастыру туралы келісімге қатысушы банктерде банкаралық депозиттер бойынша орташа алынған сыйақы ставкасын білдіреді. Әрбір баға белгілеуге Келісімге қатысушылардың бірінің депозитіне ақша тарту және орналастыру ставкасы, сондай-ақ ақша орналастыру және тарту көлемі қосылады. Баға белгілеудің ең төменгі көлемі – 150 млн. теңге. Баға белгілеулер арасындағы ең жоғары спрэд – 100 базистік тармақ (жылдық 1,00%). Жобаны іске қосу сәтінде банкаралық депозиттің жүйеленген мерзімі үш ай болады.

4-бөлім бойынша. Ақша-кредит саясатының құралдары және операциялары

Ұлттық Банктің Қазақстан қор биржасындағы (ҚҚБ) валюталық саудасаттықтарға қатысу коэффициенті Ұлттық Банктің ҚҚБ-дағы сауда-саттықтың нетто-көлеміне нетто-қатысуының арақатынасы (шетел валютасын сатып алу минус сату) ретінде есептеледі.

Ақша нарығындағы Ұлттық Банк операцияларының сальдосы айналыстағы қысқа мерзімді ноталар, банктердің Ұлттық Банктегі депозиттік және

корреспонденттік шоттарындағы қалдықтар көлемінің өзгеруі және мемлекеттік бағалы қағаздарды сатып алу және сату бойынша нетто-операциялар сомасы ретінде есептеледі.

Графиктердің және кестелердің тізбесі

Графиктер

- 1-график. 2011 жылғы инфляция фактісі және болжамы
- 2-график. Тоқсандық инфляцияның және оның құрамдас бөліктерінің динамикасы
- 3-график. Жылдық инфляцияның және оның құрамдас бөліктерінің динамикасы
- 4-график. Тоқсандық инфляцияның және базалық инфляцияның динамикасы
- 5-график. Жылдық инфляцияның және базалық инфляцияның динамикасы
- 6-график. Өнеркәсіп өнімін өндіруші кәсіпорындардың бағалары индексінің динамикасы
- 7-график. Ауыл шаруашылығы өнімі бағалары индексінің динамикасы
- 8-график. Сұраныс пен бағалар өзгерісінің диффузиялық индекстері
- 9-график. Жиынтық сұраныстың құрамдас бөліктерінің ЖІӨ өсуіндегі үлесі
- 10-график. Халықтың шығыстары мен кірістерінің динамикасы
- 11-график. Негізгі капиталға инвестициялар шығыстарының динамикасы
- 12-график. Мемлекеттік бюджеттің орындалуы
- 13-график. Металдардың әлемдік бағасының динамикасы
- 14-график. Мұнайдың (Брент), бидайдың (Канада) әлемдік бағаларының динамикасы
- 15-график. Ағымдағы операциялар шотының балансы
- 16-график. Теңгенің нақты айырбас бағамдарының индекстері
- 17-график. Теңгенің АҚШ долларына шаққандағы номиналдық айырбас бағамының динамикасы
- 18-график. Теңгенің еуроға және Ресей рубліне шаққандағы ресми бағамының динамикасы
- 19-график. Экономиканың негізгі саларының нақты ЖІӨ-нің өсуіндегі үлесі
- 20-график. Экономикалық белсенді халықтың құрылымы
- 21-график. Нақты жұмыссыздық деңгейі
- 22-график. Еңбек өнімділігінің және нақты жалақының динамикасы
- 23-график. Ақша агрегаттарының динамикасы
- 24-график. Ақша мультипликаторының және оның құрамдас бөліктерінің динамикасы
- 25-график. Депозиттердің және сыйақы ставкаларының динамикасы
- 26-график. Заңды тұлғалар депозиттерінің өзгеру динамикасы
- 27-график. Жеке тұлғалар депозиттерінің өзгеру динамикасы
- 28-график. Экономикаға кредиттер және олар бойынша сыйақы ставкаларының динамикасы
- 29-график. Заңды тұлғаларға берілген кредиттер динамикасы
- 30-график. Халыққа берілген кредиттер динамикасы
- 31-график. Банктер активтерінің динамикасы.
- 32-график. Банктер активтерінің құрылымы
- 33-график. Банктер міндеттемелерінің динамикасы
- 34-график. Банктер міндеттемелерінің құрылымы
- 35-график. KazPrime индикаторының динамикасы
- 36-график. РЕПО операциялары бойынша ставкалар динамикасы
- 37-график. Ұлттық Банктің ішкі нарықтағы операцияларының сальдосы
- 38-график. Ұлттық Банк ставкалары дәлізінің шекаралары
- 39-график. Банктердің Ұлттық Банктегі корреспонденттік шоттарындағы қалдықтары
- 40-график. Ішкі валюта нарығындағы сауда-саттық көлемі
- 41-график. Ұлттық Банктің Қазақстан Қор Биржасына қатысу коэффициенті
- 42-график. Ең төменгі резервтік талаптар нормативінің орындалуы

43-график. Қысқа мерзімді ноттарды орналастыру көлемі және олар бойынша кірістілік

44-график. Айналыстағы қысқа мерзімді ноттар

45-график. Ұлттық Банк тартқан депозиттер бойынша сыйақы көлемі және ставкалары

46-график. Ұлттық Банктің банктерден тартқан депозиттер бойынша өтелмеген міндеттемелерінің көлемі

47-график. Ұлттық Банктің қайта қаржыландыру операцияларының көлемі

48-график. Ұлттық Банктің қайта қаржыландыру операциялары бойынша өтелмеген міндеттемелерінің көлемі

Кестелер

1-кесте. Баға индекстерінің және сауда талаптарының өзгеруі

2-кесте. Ұлттық Банк активтерінің және пассивтерінің өзгеру динамикасы

3-кесте. Ақша массасы өзгерістерінің динамикасы

4-кесте. Резиденттер депозиттерінің өзгеру динамикасы

Резюме

Қазақстан Республикасы Статистика агенттігінің ресми деректеріне сәйкес 2011 жылдың қорытындысы бойынша инфляция 7,4% деңгейінде қалыптасты (2010 жылы 7,8%), яғни Ұлттық Банк 2010 жыл үшін белгіленген 6-8% мақсатты дәліз шегінде сақталды.

Қазақстанда 2011 жылы инфляциялық үдерістердің қалыптасуы монетарлық факторлар тарапынан ең аз ықпал ету аясында жүрді. Мәселен, 2011 жылы ақша массасының өсуі 15,0% құрады, ақша базасы 10,3% кеңейді.

2011 жылы инфляция өсуінің негізгі факторлары әлемдік тауар нарықтарындағы тұрақсыз ахуалға, бағалардың, оның ішінде Қазақстан экспортының негізгі позициялары бағаларының өсу үрдісінің жалғасуына байланысты болды.

Халық табыстарының тұрақты өсуі, атап айтқанда зейнетақылар мен студенттерге төленетін стипендиялардың 2011 жылғы 1 қаңтардан бастап 30%, сондай-ақ бюджет саласының қызметкерлері жалақыларының 2011 жылғы 1 шілдеден бастап 30% өсуі нәтижесінде экономикадағы жиынтық сұраныстың кеңеюі айтарлықтай рөл атқарды.

Қазақстан экономикасы өсуінің 2011 жылғы жоғары қарқыны сондай-ақ инфляциялық қысымның сақталуына себепші болды. 9 айдың қорытындысы бойынша еледің ЖІӨ нақты өсуі 7,2% құрады, іс жүзінде барлық салада оң динамика болған кезде ауылшаруашылығын, байланысты және сауданы ерекше атап өтуге болады.

2011 жылы инфляцияның қалыптасуы азық-түлік тауарларының едәуір қымбаттауы аясында болды, азық-түлік тауарларының бағасы 9,1% өсті (2010 жылы – 10,1%), ет және ет өнімдері айтарлықтай 23,2%, сондай-ақ жарма 43,3% қымбаттады.

Ұлттық Банк 2011 жылға арналған Ақша-кредит саясатының негізгі бағыттарына сәйкес бағалардың тұрақтылығы бойынша негізгі мақсатқа жетуге, сондай-ақ теңгенің айырбастау бағамының тұрақтылығы және елдің қаржы секторының тұрақтылығы сияқты басым міндеттерді орындауға бағытталған шараларды қолданды.

2011 жылдың басында инфляция үдерісінің кейбір үдеуі аясында, сондай-ақ инфляциялық күтулерге ықпал ету мақсатында Ұлттық Банк ресми қайта қаржыландыру ставкасын 2011 жылғы 9 наурыздан бастап 7,5%-ға дейін көтеру туралы шешім қабылдады. Одан әрі 2011 жыл ішінде ресми қайта қаржыландыру ставкасы, сондай-ақ банктердің Ұлттық Банктегі депозиттері бойынша пайыздық ставкалары өзгерген жоқ.

2011 жылғы 31 мамырдан бастап ең аз резервтік талаптар нормативтері банктердің ішкі міндеттемелері бойынша 2,5%-ға және банктердің өзге міндеттемелері бойынша 4,5%-ға дейін көтерілді (бұрын – тиісінше 1,5% және 2,5%).

Ұлттық валютаның тұрақтылығын қамтамасыз ету шеңберінде Ұлттық Банк теңгенің айырбас бағамына қатысты ахуалды үнемі қадағалап отырады. Теңгенің айырбас бағамының басқарылатын өзгермелі режимге өту кезеңнен бастап 2011 жылғы 28 ақпаннан бастап ішкі валюта нарығындағы ахуал тұрақты болып қалып отыр.

Бұл ретте әлемдік қор нарығындағы тұрақсыз ахуал Қазақстандағы валюта нарығының қатысушыларына ықпал етті. Бұл теңгенің АҚШ долларына қатынасы бойынша айырбастау бағамының кейбір құбылмалылығымен қатар жүрді. Бұл ретте 2011 жылғы бірінші жартыжылдықта теңгенің АҚШ долларына қатысты шамалы нығаюы, ал екінші жартыжылдықта шамалы әлсіреуі байқалды.

Ақша нарығында қысқа мерзімді өтімділікті реттеуді Ұлттық Банк қысқа мерзімді ноттарды эмиссиялау және банктерден депозиттер тарту арқылы жүргізеді. Осы операциялардың көлемі жылдық өткен тоқсандарымен салыстырғанда 2011 жылғы

4-тоқсанда төмендеді, ал жалпы алғанда 2010 жылдың осындай көрсеткіштермен салыстырғанда жыл ішінде былайша төмендеді: қысқа мерзімді ноттардың эмиссиясы 0,0%, банктерден тартылған депозиттердің көлемі 22,0%.

Ұлттық Банк олардың ағымдағы өтімділігін қолдау үшін қайта қаржыландыру заемдарын берді, бұл ретте оларға сұраныс шектеулі болып қалды.

2011 жылғы 4-тоқсанның және тұтастай алғанда 2011 жылдың инфляция болжамын бағалау

2011 жылғы 4-тоқсанда инфляцияның нақты қалыптасқан деңгейі (1,1%) «Инфляцияға шолудың» алдыңғы басылымында жарияланған болжамнан (1,5-1,7%) төмен болды. Инфляция 2011 жылғы 4-тоқсанда болжамдық мәндерден төмен болып қалыптасты.

2011 жылғы 4-тоқсанда тауарлардың барлық тобы бойынша бағалардың қалыпты өсуі байқалды. Олардың құрылымында ет өнімдерінің, жұмыртқаның, білім беру қызметтерінің, тұрғын үй-коммуналдық қызмет көрсетулердің қымбаттауын атап көрсетуге болады. өткен жылдардың динамикасын талдай отырып, осы тауарлар мен қызметтер бағаларының өсуі осы кезеңге тән болып табылады деп атап көрсетуге болады.

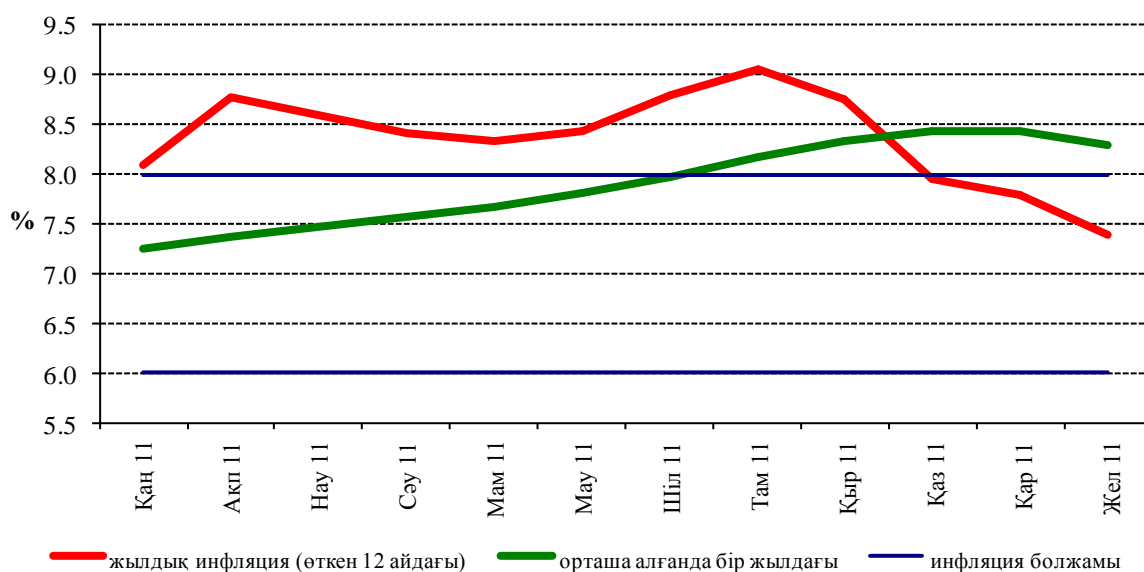
Жалпы алғанда 2011 жылдың қорытындысы бойынша Қазақстандағы инфляциялық үдерістердің қалыптасуы азық-түлік тауарларының және халыққа ақылы қызмет көрсетудің қымбаттауының ықпал етуімен болды деп атап көрсетуге болады. Азық-түлікке жатпайтын тауарлар бағаларының өсу қарқыны 2011 жылы қалыпты болды.

Жарма (қарақұмық жарманы, тары), ет және ет өнімдері, жанар-жағар май материалдары, білім беру және байланыс қызметтері сияқты тауарлар мен қызмет көрсетулер бағаларының айтарлықтай өсу қарқыны байқалды.

2011 жылдың қорытындысы бойынша инфляцияның жылдық көрсетумен нақты деңгейі (7,4%) Ұлттық Банк белгілеген 6-8% мақсатты дәліз шегінде қалыптасты (1-график).

1- график

2011 жылғы инфляция фактісі және болжамы

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2012 жылға арналған инфляция болжамы

2012 жылы тұтынушылық нарықтағы ахуал жалпы алғанда тұрақты болып қалады. Бұл ретте инфляциялық үдерістерді қалыптастыру экономикадағы үдеп келе жатқан жиынтық сұраныс аясында жүретін болады. Осы фактіге нақты экономикадағы өндірістің өсуі, халықтың ақшалай кірістерінің тұрақты түрде көбеюі, жұмыссыздықтың төмендеуі, банк секторының кредиттік белсенділігінің ақырындап қалпына келуі ықпал етпек. Бұдан басқа, тауарлар мен қызметтердің жекелеген нарықтарындағы бәсекелестіктің төменгі деңгейі инфляциялық үдерістердің қалыптасуына теріс ықпал ететін болады.

Монетарлық факторлар тарапынан инфляцияға ең аз ықпал етудің сақталуына қарамастан, Қазақстанның тұтынушылық нарығында баға тұрақтылығын қамтамасыз ету мәселелері Ұлттық Банктің ақша-кредит саясатының мақсатты мәселелері болады және Ұлттық Банктің пен Үкіметтің бірлескен күшімен шешіледі. Ұлттық Банктің инфляция бойынша мақсатты дәлізі 2012 жылдың қорытындысы бойынша 6-8% құрайды.

Ұлттық Банк барлық қажетті құралдарды иелене отырып, осы мақсатқа ақша-кредит саясатының тиісті шаралары арқылы қол жеткізуді қамтамасыз етеді. Ұлттық Банктің ақша-кредит саясаты қалыптасқан макроэкономикалық жағдайларға бара-бар болады. Экономикадағы ақша ұсынысы экономиканың өсуіне сәйкес келетін деңгейде сақталады.

Ұлттық Банктің пайыздық саясаты Ұлттық Банк ставкаларының дәлізі шеңберінде қысқа мерзімді құралдардың ақшалай нарығында нарықтық ставкаларды ұстап тұруға бағытталатын болады.

Ұлттық Банктің валюталық саясат саласындағы шаралары тұрақты өзгеріп тұратын әлемдік конъюнктура жағдайларында отандық өндірістің бәсекеге қабілеттілігіне жағымсыз әсер етуі мүмкін валютаның нақты бағамының елеулі ауытқуларына жол бермеуге бағытталатын болады. Ұлттық Банк теңге бағамының бейімділігін арттыру мақсатында валюталық нарыққа өзінің қатысуын одан әрі қарай төмендетуге тырысатын болады.

2012 жылғы 1-тоқсанға арналған инфляция болжамы 2,0-2,2% -ды (2011 жылғы 1-тоқсанда нақты инфляция 3,7% болды) құрайды. Тұтастай алғанда, бұл деңгей алдыңғы жылдарға тән қаңтар-наурыз айларының инфляциялық үдерістеріне сәйкес келеді. Бұл күтулер ең алдымен, жақын арадағы инфляцияның қалыптасуы маусымдылық факторының ықпалына байланысты болмақ.

2012 жылғы наурыз айының қорытындылары бойынша инфляция 5,6-5,8% деңгейінде күтіледі.

2012 жылғы 2-тоқсанға арналған инфляция болжамы 1,4-1,6% -ды (2011 жылғы 1-тоқсанда нақты инфляция 3,7% болды) құрайды, бұл 2011 жылғы маусымның аяғындағы 5,9-6,1% жылдық инфляцияға сәйкес келеді.

2012 жылғы сәуір-маусымда жұмыртқа, сүт, көкөніс, ет өнімі сияқты азық-түлік тауарларының жекелеген түрлерінің, білім беру қызметінің бағаларының төмендеуі күтіледі.

1. Инфляциялық үдерістер

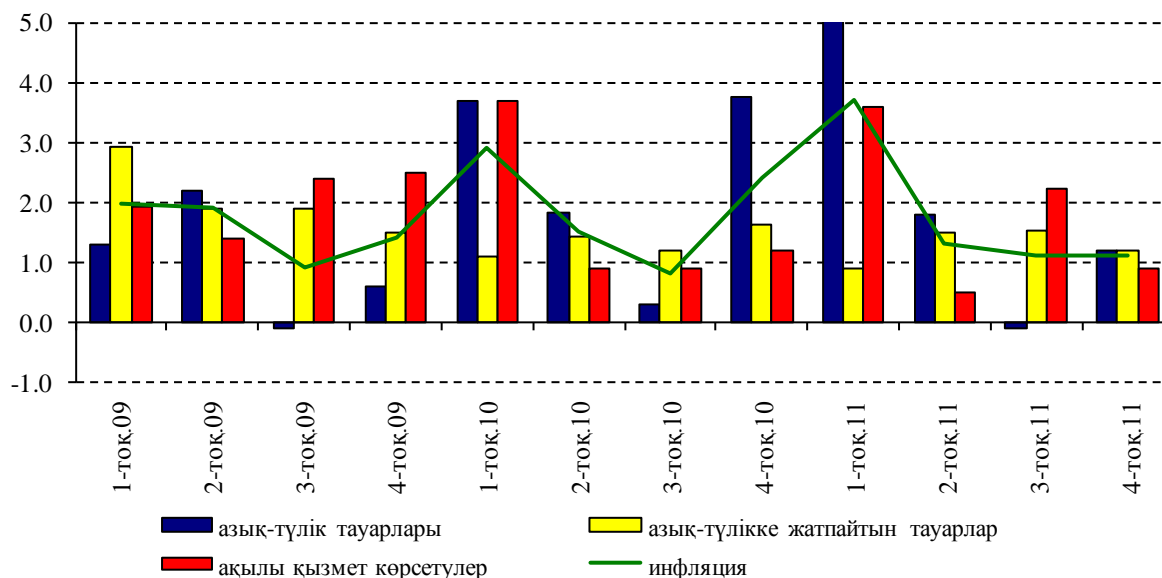
1.1. Тұтыну бағалары

2011 жылғы 4-тоқсанда инфляция қалыптасуы азық-түлік тауарлары мен азық-түлікке жатпайтын тауарлар бағаларының өсуінің ықпал етуімен болды. Жалпы алғанда 2011 жылғы 4-тоқсанда инфляция 2011 жылғы 3-тоқсандағы деңгейде, яғни тоқсанда 1,1% құрады. Бұл ретте 2010 жылғы 4-тоқсанмен салыстырғанда инфляция аса жоғары емес белгіде болды (2010 жылғы 4-тоқсанда – 2,4%).

2011 жылғы 4-тоқсанда инфляцияның өткен тоқсандағы деңгейде сақталуына азық-түлік тауарлар бағаларының 1,2%, азық-түлікке жатпайтын тауарлар бағаларының 1,2% көтерілуі және ақылы қызметтер тарифтерінің 0,9% өсуі себепші болды (2-график).

2- график

Тоқсандық инфляцияның және оның құрамдас бөліктерінің динамикасы (өткен кезеңге %-бен)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

2011 жылғы 4-тоқсанда азық-түлік тауарлары құрылымында жұмыртқаның бағасы 10,1%, ет және ет өнімдерінің бағасы 6,1%, оның ішінде сиыр еті 8,5%, жылқы еті 7,5%, қой еті 6,9%, шошқа еті 5,3% біршама өсті. Сүт өнімінің бағасы 2011 жылғы 4-тоқсанда 3,0%, негізінен сүзбе бағасының 6,1% және айран бағасының 3,3% өсуі есебінен көтерілді. Қарастырылып отырған кезеңде қанттың бағасы 23,6% қатты төмендеді, бұл кондитерлік өнімдер өндіру кезінде қолайлы сәт болды. Сондай-ақ жарманың бағасы 9,9%, бидай өнімінің бағасы 5,3%, күріштің бағасы 3,7% және жеміс пен көкөніс бағасы 3,6% төмендеді.

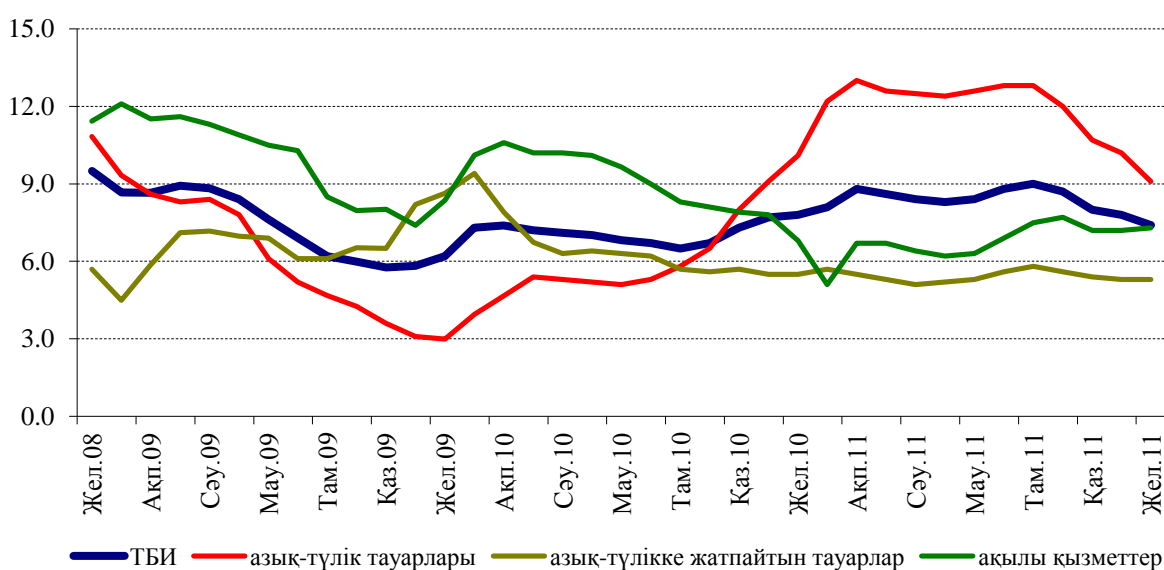
Азық-түлікке жатпайтын тауарлар тобында 2011 жылғы 4-тоқсанда киім мен аяқ киім бағалары 1,4%, үйде пайдаланылатын заттардың бағасы 1,0%, дәрі-дәрмектің бағасы 1,1% өсті. Жанар-жағармай материалдары бағасының 2011 жылғы 3-тоқсанда айтарлықтай өскеннен кейін олардың бағаларының өсуі 2011 жылғы 4-тоқсанда шамалы болды. Мәселен бензин 1,1%, ал дизель отыны 0,6% қымбаттады.

Ақылы қызметтер тобында тарифтер өсуінің бәсеңдегенін атап өткен жөн. Тұрғын үй-коммуналдық шаруашылығының қызметтері 1,1% қымбаттады (2011 жылғы 3-тоқсанда 1,5%), оның ішінде қоқыс жинау 9,3% (2,8%), қатты отын 5,9% (1,2%), тұрғын үйді күтіп ұстау 2,6% (0,0%) қымбаттады.

2011 жылғы желтоқсанның қорытындысы бойынша инфляция жылдық көрсетумен 7,4%-ды (2010 жылғы желтоқсанда – 7,8%) құрады. 2011 жылы жылдық инфляцияның қалыптасуына көбінесе азық-түлік тауарларының қымбаттауы себепші болды. Азық-түлік тауарлардың бағасы 9,1% (10,1%), азық-түлікке жатпайтын тауарлардың бағасы 5,3% (5,5%), ақылы қызметтер 7,3% (6,8%) қымбаттады (3-график).

3- график

Жылдық инфляцияның және оның құрамдас бөліктерінің динамикасы (өткен жылдың тиісті айына %-бен)

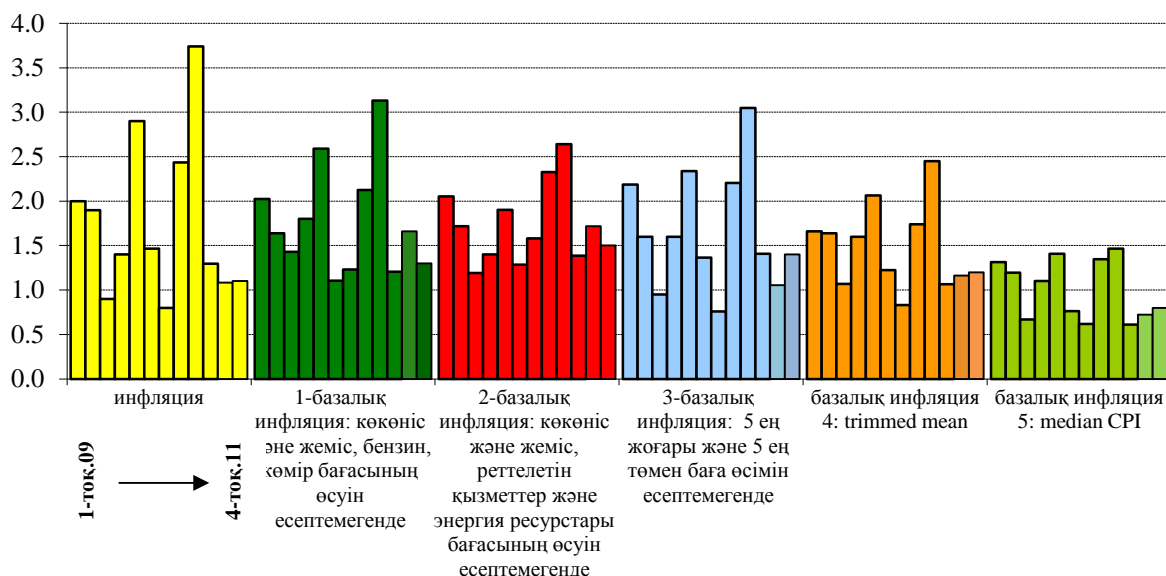
Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

1.2. Базалық инфляция

2011 жылғы 4-тоқсанда базалық инфляцияның барлық көрсеткіші 2010 жылдың тиісті тоқсанымен салыстырғанда неғұрлым төмен деңгейде қалыптасты. Ерекшелік тек 3-базалық инфляцияда болды. Бұл ретте 1-базалық инфляцияның және 2-базалық инфляцияның көрсеткіштері ғана өткен тоқсанмен салыстырғанда өсудің неғұрлым төмен қарқынын көрсетті (4-график).

4- график

Тоқсандық инфляцияның және базалық инфляцияның динамикасы (өткен кезеңге %-бен)

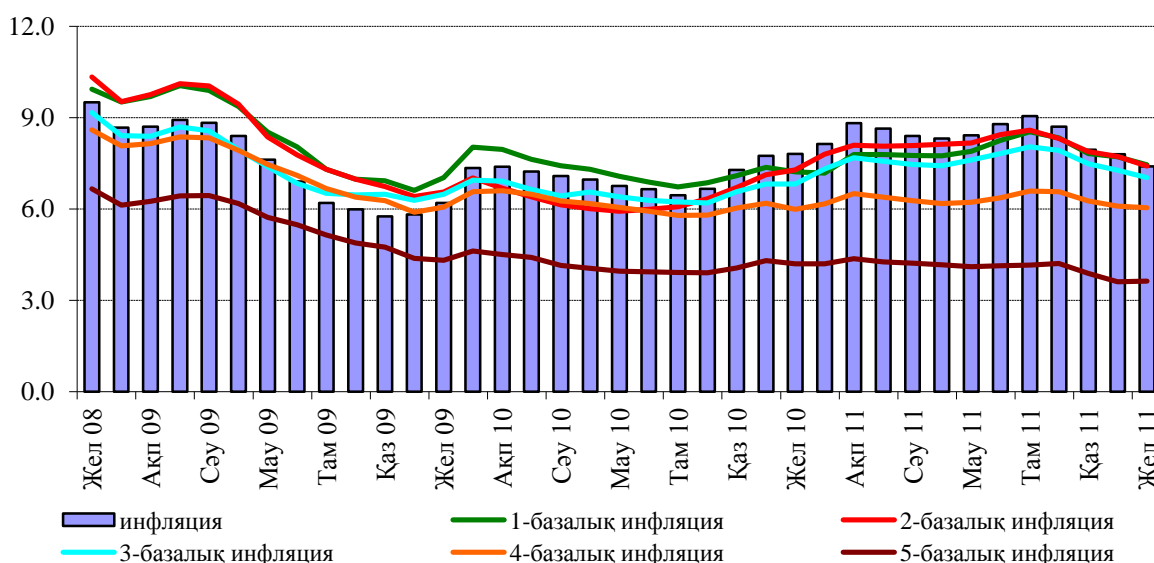
Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

2011 жылғы қазан-желтоқсанда базалық инфляцияның көрсеткіштері жылдық көрсеткішпен оң динамиканы көрсетті. Бұл ретте 1-базалық инфляцияның және 2-базалық инфляцияның көрсеткіштері 2011 жылғы желтоқсанның қорытындысы бойынша жалпы инфляциядан біршама жоғары болды, ал базалық инфляцияның қалған көрсеткіштері неғұрлым төмен қарқынды көрсетті.

2011 жылғы желтоқсанда базалық инфляцияның жылдық көрсетілген барлық көрсеткіштері, 5-базалық инфляцияны қоспағанда, 2010 жылғы желтоқсанның көрсеткіштерімен салыстырғанда неғұрлым жоғары деңгейде қалыптасты. Бұл экономикадағы инфляциялық аяның сақталуын көрсетеді, бұл ретте монетарлық факторлардың инфляцияға ықпалы шамалы болды (5-график).

5- график

Жылдық инфляцияның және базалық инфляцияның динамикасы (өткен жылдың тиісті айына %-бен)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

1.3. Экономиканың нақты секторындағы бағалар

1.3.1. Өнеркәсіп өндірісіндегі бағалар

2011 жылғы 4-тоқсанда өнеркәсіп өнімдерін өндіруші кәсіпорындардың бағалары 0,3%-ға (2010 жылғы 4-тоқсанда - өсу 9,3%) төмендеді. Өндірілген өнім құнының бағасы 0,2%-ға азайды, бұл ретте оның құрамындағы аралық тұтыну өнімінің бағасы 0,1%-ға арзандады, өндіріс құралдары – 0,6%-ға қымбаттап, тұтыну тауарларының бағасы 1,3%-ға төмендеді. Өндірістік сипаттағы қызметтердің бағасы 0,5%-ға қымбаттады.

2011 жылғы қазан-желтоқсанда тау-кен өндіру өнеркәсібі кәсіпорындары салаларының бағалары өсті. 2011 жылғы 1-тоқсандағы 16,1%-ға, 2011 жылғы 2-тоқсанда 9,6%-ға бағаның өсуінен кейін және 2011 жылғы 3-тоқсанда 1,0% төмендеді, 2011 жылғы 4-тоқсанда баға 0,9%-ға өсті (2010 жылғы 4-тоқсанда өсу 11,1% болды).

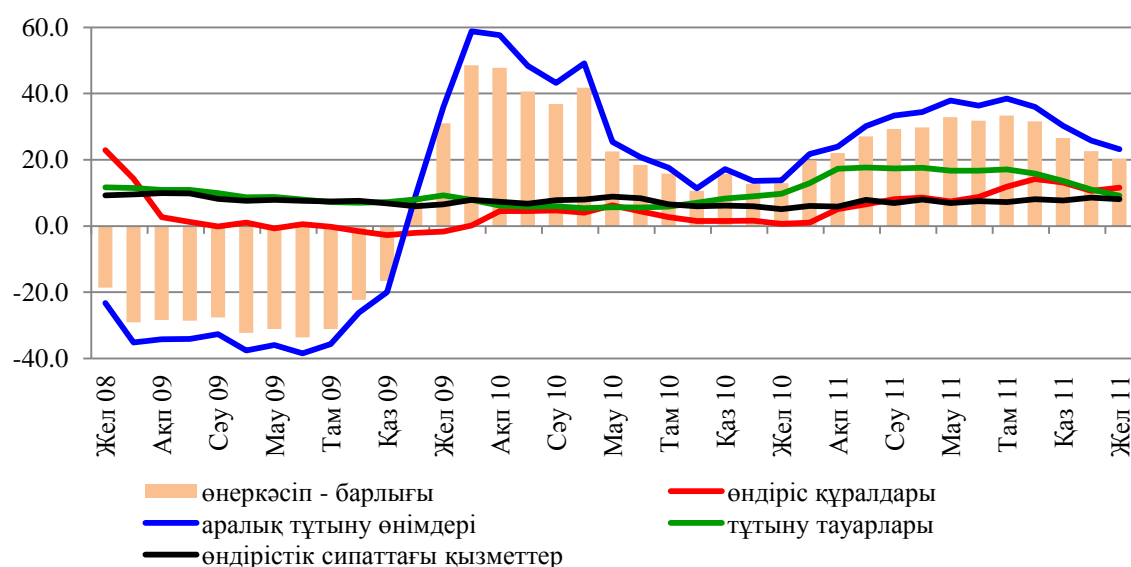
2011 жылғы 4-тоқсанда энергия ресурстарының құны осының алдындағы тоқсандағы 1,2%-ға төмендеуден кейін 0,6%-ға (2010 жылғы 4-тоқсанда – өсуі 10,2%) өсті. Энергия ресурстарының құрамында мұнай өндіру бағасы 0,7%-ға (2010 жылғы 4-тоқсанда – өсуі 13,0%) өсті, газ конденсатының құны өзгерген жоқ (төмендеуі 4,9%).

Өндеуші өнеркәсіптегі баға 2011 жылғы 3-тоқсандағы 1,4%-ға дейін өсуден кейін есепті кезеңде 3,0%-ға дейін төмендеді (2010 жылғы 4-тоқсанда – өсу 7,2%). Бұл ретте металлургиялық өнеркәсіптегі бағалар 6,4%-ға төмендеді, азық-түлік өнімдерін өндіру 4,7%-ға арзандады, мұнай өндеу өнімдерінің бағасы 0,9%-ға өсті.

Электрмен жабдықтауда, газ, бу беруде және ауаны желдетуде 2011 жылғы 4-тоқсанда баға өзгерген жоқ және алдағы тоқсанның деңгейінде қалды (2010 жылғы 4-тоқсанда – төмендеу 0,4%) болды.

2011 жылғы желтоқсанда өнеркәсіп өндірісінде жылдық көрсетуде бағаның өсуі (2011 жылғы желтоқсанда 2010 жылғы желтоқсанға қарағанда) 20,3%-ды құрады (6-график).

6-график

Өнеркәсіп өнімін өндіруші кәсіпорындар бағалары индексінің динамикасы (өткен жылдың тиісті айына %-бен)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

Өндірілген өнім жылдық көрсетуде 21,3%-ға, оның ішінде аралық тұтыну өнімдері – 23,2%-ға, тұтыну тауарлары – 9,2%-ға, өндіріс құралдары – 11,6%-ға қымбаттады. Өндірістік сипаттағы қызметтер 8,1%-ға қымбаттады.

1.3.2. Ауыл шаруашылығындағы бағалар

2011 жылғы 4-тоқсанда барлық арналар бойынша сатылған ауыл шаруашылығы өнімдерінің бағасы 8,6%-ға (2010 жылғы 4-тоқсанда – өсу 21,2%) төмендеді. Ауыл шаруашылығындағы бағалар динамикасы өсімдік шаруашылығы өнімдерінің арзандауы әсерінен қалыптасты.

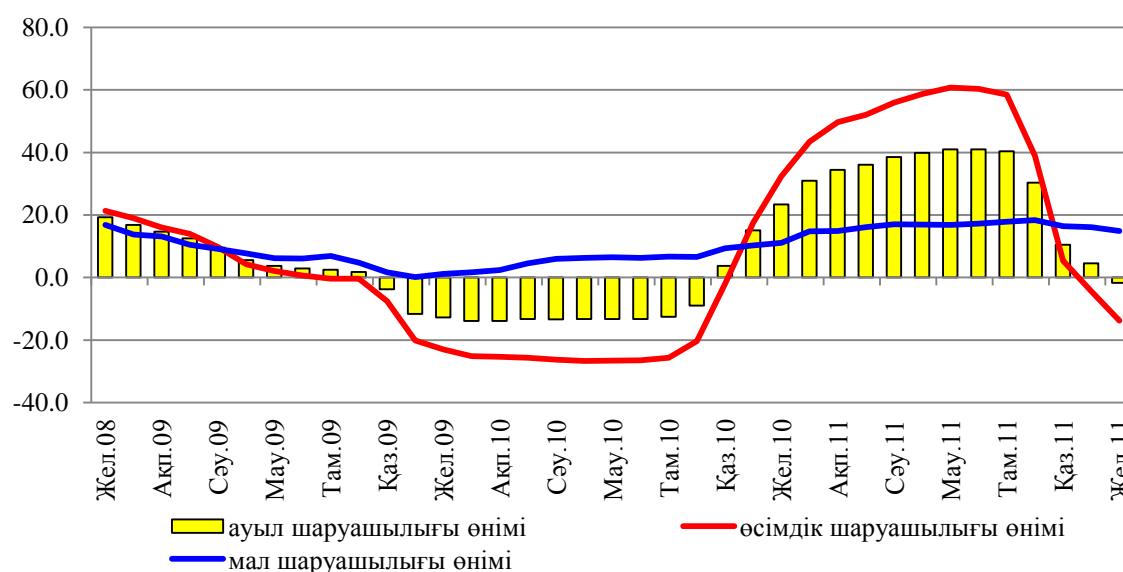
2011 жылғы қазан-желтоқсанда өсімдік шаруашылығының өнімдері 18,8%-ға арзандады (2010 жылғы 4-тоқсанда – өсуі 30,7%), бұл ретте өсімдік шаруашылығының құрамында дәнді дақылдардың бағасы 20,1% азайды, көкөністің бағасы 11,3% арзандады, картоп бағасы 16,2%-ға арзандады.

2011 жылғы 4-тоқсанда мал шаруашылығы өнімдері 5,0%-ға қымбаттады, мұнда 2011 жылғы 1-тоқсанда өсу 7,7% болды, 2011 жылғы 2-тоқсанда төмендеу 0,8%, ал 2010 жылғы 3-тоқсанда қайтадан өсу 2,6% болды (2010 жылғы 4-тоқсанда өсу – 8,0% болды). 2011 жылғы қазан-желтоқсанда мал және құс еті 3,2%-ға өсті, шикі сүттің құны 7,6%-ға өсті, жұмыртқа 10,9%-ға қымбаттады.

2011 жылғы желтосанның қорытындысы бойынша ауыл шаруашылығы өнімінің бағасы жылдық көрсетуде 1,7%-ға төмендеді. Бұл ретте өсімдік шаруашылығы өнімі 13,8%-ға арзандады, мал шаруашылығы өнімінің бағасы 14,9%-ға өсті (7-график).

7-график

Ауыл шаруашылығы өнімі бағалары индексінің динамикасы (өткен жылғы тиісті айға %-бен)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

1.3.3. Кәсіпорындар мониторингі

2011 жылғы 4-тоқсанда кәсіпорындардың дайын өніміне деген сұраныстың өсу қарқыны тұтастай алғанда экономиканың нақты секторы бойынша төмендеуін жалғастырды. Оны дайын өнімге сұраныстың өзгеру диффузиялық индексінің 52,8 (2011 жылғы 3-тоқсанда – 54,5) төмендеуі растайды. Көрсеткіштің төмендеуі өніміне сұраныс төмендеген кәсіпорындар үлесінің 19,6%-ға дейін (2011 жылғы 3-тоқсанда – 16,3%) ұлғаюы есебінен болды.

Сұраныстың өсуінің ең аз қарқыны құрылыста (50,2), өндеуші өнеркәсіпте және саудада (51,2) байқалды. Сұраныстың ең көп өсуін «электроэнергияны, газды және суды өндіру мен бөлу» салаларының кәсіпорындары атап өтті, мұнда диффузиялық индекс 66 белгіге дейін көтерілді. Сұраныс өндіруші өнеркәсіпте және «көлік және байланыс» салаларында анағұрлым қалыпты қарқынмен өсті (диффузиялық индекс 56 белгісіне жуық).

2012 жылғы 1-тоқсанда 2011 жылғы 4-тоқсанмен салыстырғанда тұтастай алғанда экономиканың нақты секторы бойынша сұраныстың өзгеруі күтілмейді: сұраныстың өзгеру диффузиялық индексі 50,4 құрады. Сұраныстың өсуі ауыл шаруашылығында және «электроэнергияны, газды және суды өндіру мен бөлу» саласында, төмендеу – саудада, өндеуші өнеркәсіпте және «қонақ үйлер және мейрамханалар» салаларында байқалды, басқа салаларда сұраныстың өсуінің баяулауы күтілуде.

2011 жылғы 4-тоқсанда кәсіпорындардың дайын өнімі бағасының өсу қарқыны төмендеуін жалғастырды: дайын өнім бағасы өзгеруінің диффузиялық индексі бағасының ұлғаюын атап өткен кәсіпорындар санының 19,6%-ға дейін (2011 жылғы 3-тоқсанда – 24,9%) азаюы есебінен 56,1 белгісіне дейін (2011 жылғы 3-тоқсанда – 58,2-ден) төмендеді.

Дайын өнім бағасының өсу қарқынының төмендеуі, ұлғаюы байқалған ауыл шаруашылығынан басқа, экономиканың барлық салаларында байқалды. Өсу қарқынының анағұрлым төмендеуі өндіруші өнеркәсіпте байқалды, мұнда баға 2011

жылғы 3-тоқсандағы қалыпта қалды (диффузиялық индекс 50,0 құрады). Саудада бағаның анағұрлым өсуі байқалды.

2012 жылғы 1-тоқсанда тұтастай алғанда экономиканың нақты секторы бойынша бағаның елеулі өсуі күтіледі: дайын өнім бағасы өзгеруінің диффузиялық индексі 59,4 болды. Бұл ретте баға өсуі қарқынының ұлғаюын барлық салалардың кәсіпорындары, ал бағаның анағұрлым өсуін өңдеуші өнеркәсіпте, саудада, «қонақ үйлер және мейрамханалар» салаларында күтуге болады.

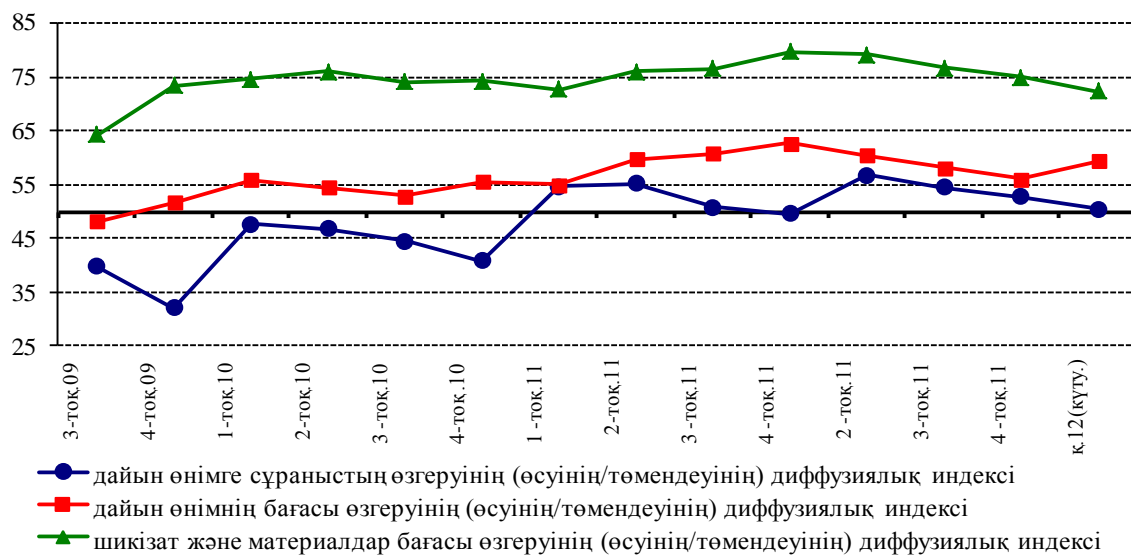
2011 жылғы 4-тоқсанда өсу қарқынының баяулауына қарамастан, шикізат пен материалдардың бағалары жоғары болып отыр: баға өзгеруінің диффузиялық индексі 75,0 (3-тоқсанда – 76,8) болды. Бағаның өсу қарқынының шамалы ұлғаюы «электроэнергияны, газды және суды өндіру мен бөлу» және «өңдеуші өнеркәсіпте», ал төмендеуі барлық басқа салаларда байқалды. Тұтастай алғанда іріктеу бойынша, шикізат пен материалдар бағасының өсуін байқаған кәсіпорындардың үлесі 52,4% болды және кәсіпорындардың 2,4% ғана бағаның төмендеуін атап өтті.

2012 жылғы 1-тоқсан бойынша шикізат және материалдар бағасы өзгеруінің диффузиялық индексі 72,4 белгісіне дейін түсті, бұл бағаның өсу қарқынының елеулі баяулауын білдіреді. Көрсеткіш бағаның өсуін күтетін кәсіпорындар үлесінің азаюы есебінен төмендеді.

Осылайша, тиісті диффузиялық индекстердің динамикасына қарай, кәсіпорындардың 2012 жылғы 1-тоқсан бойынша күтулері дайын өнімге сұраныстың өзгермеуімен, шикізат пен материалдарға бағаның елеулі баяулауымен және дайын өнімге деген бағаның елеулі өсумен байланысты болды (8-график).

8-график

Сұраныс пен бағалар өзгерісінің диффузиялық индекстері

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2. Инфляция факторлары

2.1. Жиынтық сұраныс

2011 жылғы 3-тоқсанда түпкілікті пайдалану әдісі бойынша ЖІӨ 2010 жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда нақты көрсетуде бағалау бойынша 7,1%-ға (2010 жылғы 3-тоқсанда өсу бағалау бойынша 2,5%, 2011 жылғы 2-тоқсанда – 7,9% болды) ұлғайды.

2011 жылғы 3-тоқсанда ЖІӨ-нің өсуі үй шаруашылықтарының ағымдағы тұтынуына және мемлекеттік басқару органдары шығыстарының өсуімен байланысты түпкілікті тұтыну шығыстары өсуінің ықпалы, сондай-ақ жалпы жинақтаудың өсуі және таза экспорттың төмендеуі есебінен қалыптасты.

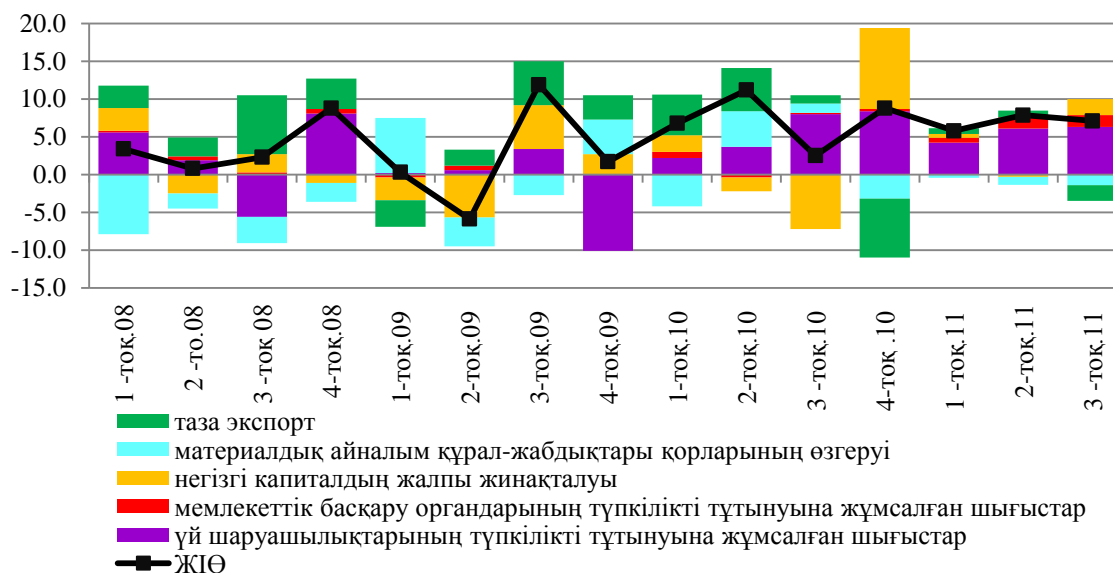
Тұтастай алғанда, бағалау бойынша түпкілікті пайдалануға шығыстар 12,0%-ға (2011 жылғы 2-тоқсанда – 12,1%), жалпы жинақтау 3,8%-ға ұлғайды (төмендеу 7,9%), таза экспорт 19,1%-ға (өсу 6,5%-ға) төмендеді.

Нәтижесінде үй шаруашылықтарын тұтыну және мемлекеттік басқару органдарының шығыстары ЖІӨ-нің тиісінше (+)6,3% және (+)1,6% мөлшерінде қалыптасуына оң үлес қосты, жалпы жинақтау ЖІӨ-ді (+)0,7% -ға ұлғайтты.

Бұл ретте жалпы жинақтау құрамында негізгі капиталдың жалпы жинақтау үлесіне (+) 2,1%, ал материалдық айналым қаражаты қорларының өзгеруіне (-)1,4% тиесілі болды. Өз кезегінде таза экспорт ЖІӨ-нің өсуіне (-)2,1% мөлшерінде теріс ықпал етті (9-график).

9-график

Жиынтық сұраныстың құрамдас бөліктерінің ЖІӨ өсуіне салымы, %-бен

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігінің деректері, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің есептері

2.1.1. Жеке тұтыну және инвестициялық сұраныс

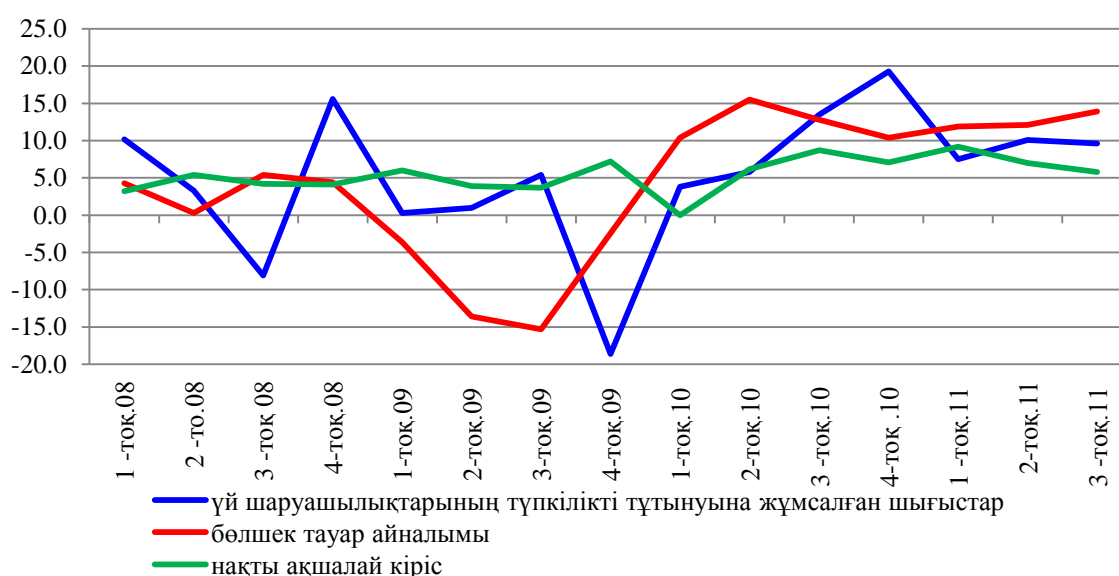
2011 жылғы 3-тоқсанда үй шаруашылықтарының түпкілікті тұтынуына жұмсалған шығыстар 2010 жылғы тиісті кезеңге қарағанда 9,6%-ға (2011 жылғы 2-тоқсанда өсуі – 10,1%-ға) ұлғайды.

Нақты көрсеткіштегі жан басына шаққандағы ақша кірісінің өсу қарқыны 2011 жылғы 3-тоқсанда 15,2%-ға дейін (2011 жылғы 2-тоқсанда – өсуі 16,0%-ға), ал нақты көрсетуде 5,8%-ға дейін (өсуі – 7,0%) шамалы баяулады. Алайда, халық табысы өсуінің бұл баяулау қарқыны 2011 жылғы 2-тоқсанмен салыстырғанда 12,1%-дан 13,9%-ға дейін жылдамдатылған бөлшек тауар айналымына елеулі әсер еткен жоқ.

Бөлшек тауар айналымы өсуінің жоғары деңгейі ЖІӨ негізгі құрамдас бөліктері бірінің көрсеткішінің түпкілікті пайдалану әдісімен жақсаруына маңызды үлес қосты, атап айтқанда, үй шаруашылықтарының түпкілікті тұтыну шығыстарының өсуіне ықпал етті, ол 9,6%-ға ұлғайды (2011 жылғы 2-тоқсанда - өсу 10,1% болды) (10-график).

10-график

Халықтың шығыстары мен кірістерінің динамикасы (өткен жылғы тиісті кезеңге %-бен)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігінің деректері, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің есептері

2011 жылғы 3-тоқсанда халықтың көпшілігі нарықтардағы және жеке кәсіпкерлерден сатып алуларға басымдық берді, олардың сату көлемі номиналды 16,7%-ға өсті, сатушы кәсіпорындардың сату үлесі 2,8%-ға ғана өсті.

Егер 2011 жылғы 1-тоқсанда халықтың ақша табысының (жыл басынан зейнетақы, жәрдемақы) ұлғаюы, ал 2011 жылғы 2-тоқсанда - халықты кредиттеудің өсуі сауданың өсуіне ықпал етсе, 2011 жылғы 3-тоқсанда кредиттеудің өсу қарқынының баяулауы бюджет саласының қызметкерлеріне жалақыны 30%-ға 1 шілдеден бастап көтерумен өтелді.

Халықтың кредиттік белсенділігі 2011 жылғы 1-тоқсанда 0,2%-ға төмендеуден кейін 2011 жылғы 2-тоқсанда кредиттеу 4,7%-ға өсті, ал 3-тоқсанда өсу қарқыны 2,3%-ға баяулады. Бұл ретте азаматтарды тұтыну мақсаттарына кредиттеу 2011 жылғы 3-тоқсанда 2,7%-ға баяулады (2011 жылғы 2-тоқсанда өсу – 8,0%) өсті.

Жалпы жинақталуға арналған шығыстардың көлемі 2011 жылғы 2-тоқсандағы 7,9%-ға төмендеуден кейін, 2011 жылғы 3-тоқсанда 3,8%-ға ұлғайды, осы арқылы ЖІӨ-нің өсуін қалыптастыруда (+)0,7% мөлшерінде оң салым әкелді.

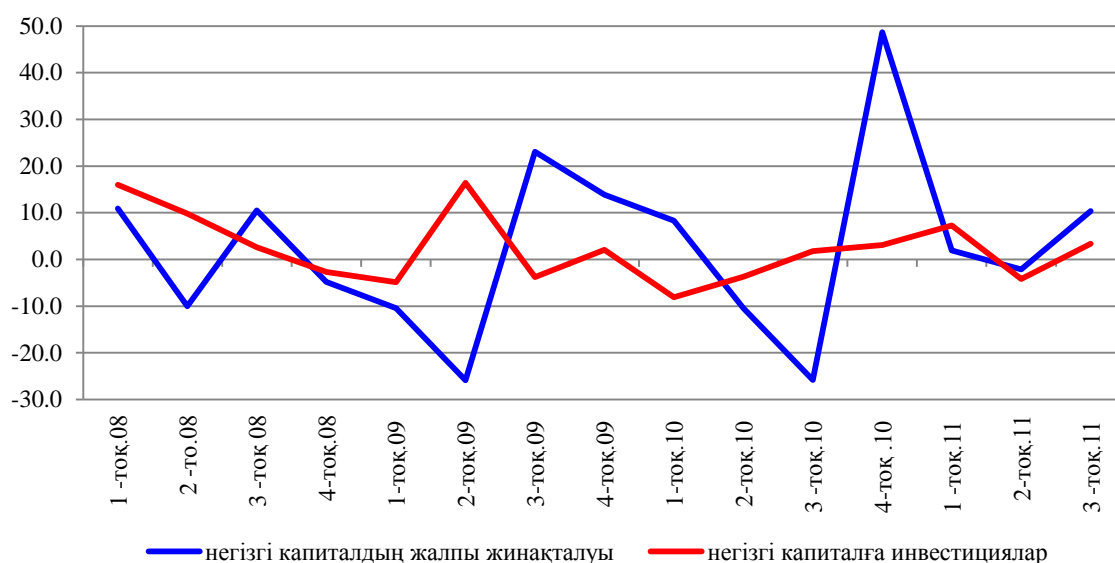
Жалпы жинақтау құрылымында негізгі капиталдың жалпы жинақталуы 10,4%-ға ұлғайды, бұл ЖІӨ-нің өсуіне (+)2,1% мөлшерінде оң үлес әкелді, алайда екінші

құрамдас бөлік, яғни материалдық айналым қаражаты қорларының өзгеруі ЖІӨ-нің өсуін (-)1,4% төмендетіп, теріс ықпал етті.

Жалпы жинақтаудың ұлғаюына 2011 жылғы 3-тоқсанда кәсіпорындардың инвестициялық белсенділігінің өсуі ықпал етті, нәтижесінде инвестициялардың негізгі капиталға көлемі тоқсан ішінде 3,4%-ға көтерілді (2011 жылғы 2-тоқсанда – төмендеу 4,2%) (11-график).

11-график

Негізгі капиталға инвестицияларға жұмсалатын шығыстардың динамикасы (өткен жылғы тиісті кезеңге %-бен)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігінің деректері, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің есептері

2.1.2. Мемлекеттік тұтыну

2011 жылғы 3-тоқсанда мемлекеттік басқару органдарының түпкілікті тұтынуына арналған шығыстары 2010 жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда 23,9%-ға (2011 жылғы 2-тоқсанда – өсуі 18,7%-ға) көтерілді.

Тұтастай алғанда, 2011 жылғы 3-тоқсанда мемлекеттік бюджеттің шығыстары 2386,2 млрд. теңге сомаға немесе ЖІӨ-ге шаққанда 13,1%-ға қаржыландырылды (2010 жылғы 3-тоқсанмен салыстырғанда 2,1 есе өсті).

Мемлекеттік бюджеттің ағымдағы шығындары 1,0 трлн. теңге болды, бұл 2010 жылғы 3-тоқсанға қарағанда 20,8%-ға көп. Ағымдағы шығындар құрамында 2010 жылдың осындай тоқсанымен салыстырғанда шетелге ағымдағы трансферттерге шығындар (2,6 есе), ішкі заемдар бойынша сыйақы төлеу (40,4%), басқа ағымдағы шығындар (30,1%), жалақы (30,0%), заңды тұлғаларға ағымдағы трансферттер (25,7%), жеке тұлғаларға ағымдағы трансферттер (25,5%) және жұмыс істеушілердің жарналары (25,2%) елеулі өсуді көрсетті. Басқа ағымдағы трансферттерге шығындар 2011 жылғы 3-тоқсанда 2011 жылғы 2-тоқсандағы сияқты байқалған жоқ.

Мемлекеттік бюджеттің күрделі шығындары 2011 жылғы 3-тоқсанда 2010 жылғы осындай кезеңмен салыстырғанда негізінен, негізгі капиталды және жерді және материалдық емес активтерді сатып алуға шығыстардың ұлғаюы есебінен 12,8%-ға

өсті. Шетелге және ел ішіндегі күрделі трансферттерге шығындар 2011 жылғы 3-тоқсанда өзгерген жоқ.

Бюджеттік кредиттер 2010 жылғы 3-тоқсанмен салыстырғанда 2011 жылғы 3-тоқсанда 3,1 есе ұлғайды, қаржы активтерін сатып алу шығыстары 37,6% төмендеді.

2011 жылғы шілде-қыркүйек үшін мемлекеттік бюджеттің түсімдері 1466,6 млрд. теңгені немесе ЖІӨ-ге шаққанда 8,1%-ды құрады, бұл 2010 жылғы шілде-қыркүйекпен салыстырғанда 13,5%-ға көп. Мемлекеттік бюджет кірістерінің құрылымында екі бап бұрынғысынша басым: салық түсімдері – 71,5%-ды (2010 жылғы 3-тоқсанда – 74,1%), ресми трансферттер – 26,2%-ды (21,9%) құрады. Ресми трансферттердің жоғары үлесі республикалық бюджетке Қазақстан Республикасының Ұлттық қорынан кепілді трансферттердің 360,0 млрд. теңге мөлшерінде түсуімен қамтамасыз етілді.

Тұтастай алғанда, 2011 жылғы 3-тоқсанда салық түсімдерінен түскен кірістің көрсеткіштері 2010 жылғы 3-тоқсанмен салыстырғанда 38,1%-ға ұлғайды. Өсу корпоративтік табыс салығы бойынша, қосылған құнға салық бойынша түсімдердің және табиғи және басқа да ресурстарды пайдаланғаны үшін түсімдер бойынша абсолютті мәнде тиісінше 58,4, 79,1 және 23,3 млрд. теңгеге ұлғаюымен қамтамасыз етілді.

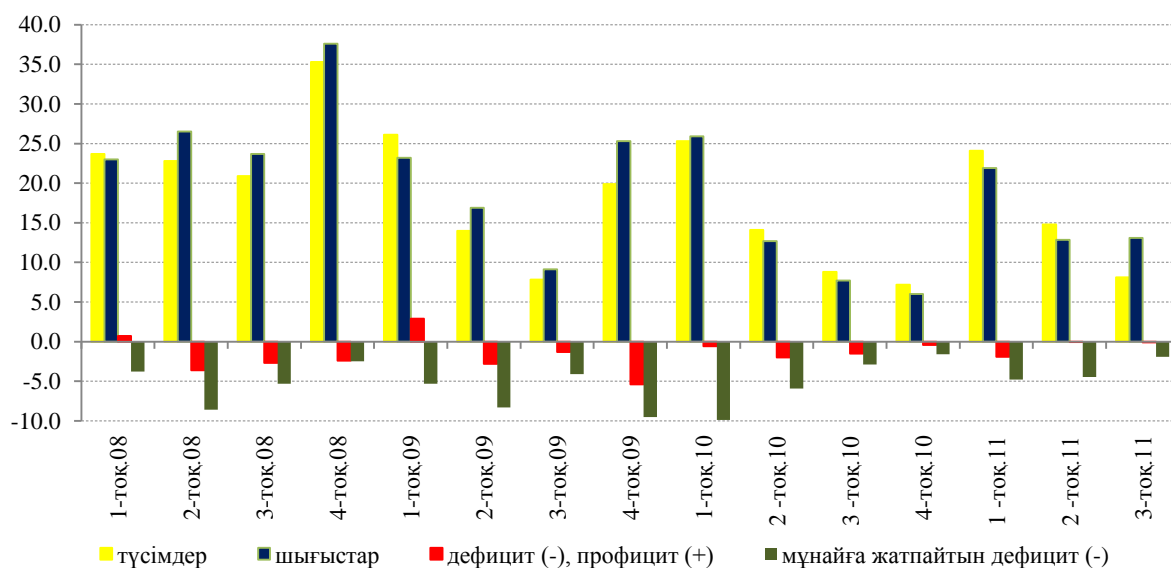
2011 жылғы 3-тоқсанда 2010 жылғы 3-тоқсанмен салыстырғанда трансферттер түсімдерінің көлемі 71,4%-ға, салықтық емес түсімдер 25,9%-ға өсті, ал негізгі капиталды сатудан түскен түсімдер 54,0%-ға қысқарды.

2011 жылғы 3-тоқсанда мемлекеттік бюджет шығыстарының оның түсімдерінен асып түсуі нәтижесінде дефицит 14,4 млрд. теңге (ЖІӨ-ге 0,1%) мөлшерінде қалыптасты, бұл ретте 2010 жылғы осындай тоқсанда дефицит 243,3 млрд. теңгені құрады (12-график). Ұлттық қордан республикалық бюджетке 360,0 млрд. теңге мөлшерінде аударылмаған кепілді трансферттер болмағанда, 2011 жылғы 3-тоқсан 345,6 млрд. теңге мөлшеріндегі мұнайға жатпайтын дефицитпен аяқталатын еді.

2011 жылғы 3-тоқсанда Қаржы министрлігі 196,4 млрд. теңге мөлшерінде заем қаражатын негізінен мемлекеттік эмиссиялық бағалы қағаздарды шығару арқылы тартты. Осы кезең ішінде 72,7 млрд. теңге сомаға бұрын шығарылған бағалы қағаздар бойынша борыштық міндеттемелер өтелді. Нәтижесінде Қазақстан Республикасы Үкіметінің Ұлттық Банктегі шотындағы қалдығы 109,4 млрд. теңгеге ұлғайды.

12-график

Мемлекеттік бюджеттің орындалуы, млрд. теңге

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігі, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің есептері

2011 жылғы 3-тоқсанда Үкіметтің ішкі борышы 1916,9 млрд. теңгеге (ЖІӨ-ге шаққанда 10.5%) дейін ұлғайды, яғни 2010 жылдың 3-тоқсанымен салыстырғанда 17,2% -ға көп (ЖІӨ-ге шаққанда 8.0%). Өсу мемлекеттік ұзақ мерзімді қазынашылық облигацияларды (МЕУКАМ), мемлекеттік ұзақ мерзімді жинақтаушы қазынашылық міндеттемелерді (МЕУЖКАМ), мемлекеттік орташа мерзімді қазынашылық міндеттемелерді (МЕОКАМ) шығарумен қамтамасыз етілді.

Үкіметтің сыртқы борышы 2011 жылғы 3-тоқсанда 2010 жылғы 3-тоқсанмен салыстырғанда (ЖІӨ-ге шаққанда 3.5%) 16,7%-ға ұлғайып, 595,7 млрд. АҚШ долл. (ЖІӨ-ге шаққанда 3,3%) құрады.

2.1.3. Сыртқы сектор

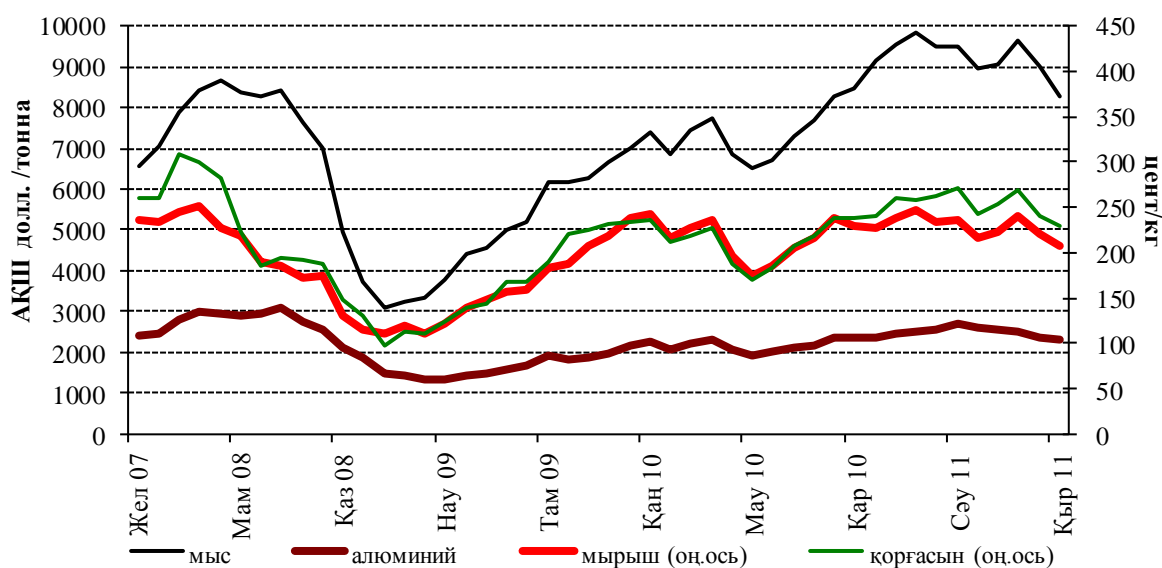
– Әлемдік бағалар

2011 жылғы 3-тоқсанда әлемдік тауар нарықтарындағы жағдай тұрақты болған жоқ, ол жекелеген тауарлар бағасының құбылмалылығымен сипатталды.

Металдың әлемдік бағасы 2011 жылғы шілде-қыркүйекте бәсең динамиканы көрсетті. Бұл металдың әлемдік бағасының біртіндеп төмендеуімен қатар болды. 2011 жылғы 3-тоқсанда мыстың бағасы 2,1%-ға төмендеді және осы кезеңде орташа алғанда бір тонна үшін 8983,7 АҚШ долл. деңгейінде қалыптасты. Алюминийдің бағасы тұтастай алғанда, 2011 жылғы 3-тоқсанда олар 8,1%-ға төмендеді және бір тонна үшін 245,5 АҚШ долл. болды. Қорғасынның әлемдік бағасы 2011 жылғы шілде-қыркүйекте 3,8% төмендеді, орташа алғанда кезең үшін бір килограмм үшін 245,5 цент болды. Мырыштың бағасы бір килограмм үшін кезеңдегі орташа бағасы 222,4 цент кезінде 1,3%-ға төмендеді (13-график).

13-график

Металдың әлемдік бағасының динамикасы

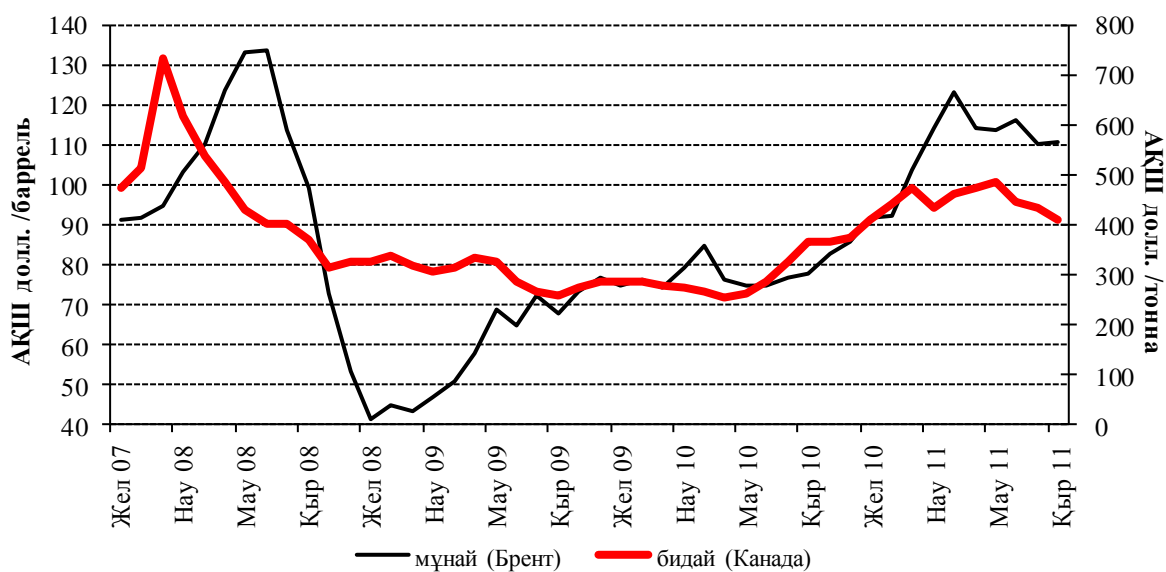
Дерек көзі: Дүниежүзілік Банк

2011 жылғы 3-тоқсанда 2011 жылғы 2-тоқсанмен салыстырғанда Brent сұрыпты мұнайдың бағасы 3,9%-ға төмендеді және кезеңде орташа алғанда бір баррель үшін 112,5 АҚШ долл. деңгейінде қалыптасты (14-график).

Бидайдың әлемдік бағасы 2011 жылғы 3-тоқсан ішінде біртіндеп төмендеді. Тұтастай алғанда, 2011 жылғы 3-тоқсанда бидайдың (Канада) әлемдік бағасы 9,4% төмендеді және бір тонна үшін орташа алғанда 429,8 АҚШ долл. деңгейінде қалыптасты (14-график).

14-график

Мұнайдың (Брент), бидайдың (Канада) әлемдік бағасының динамикасы

Дерек көзі: Дүниежүзілік Банк

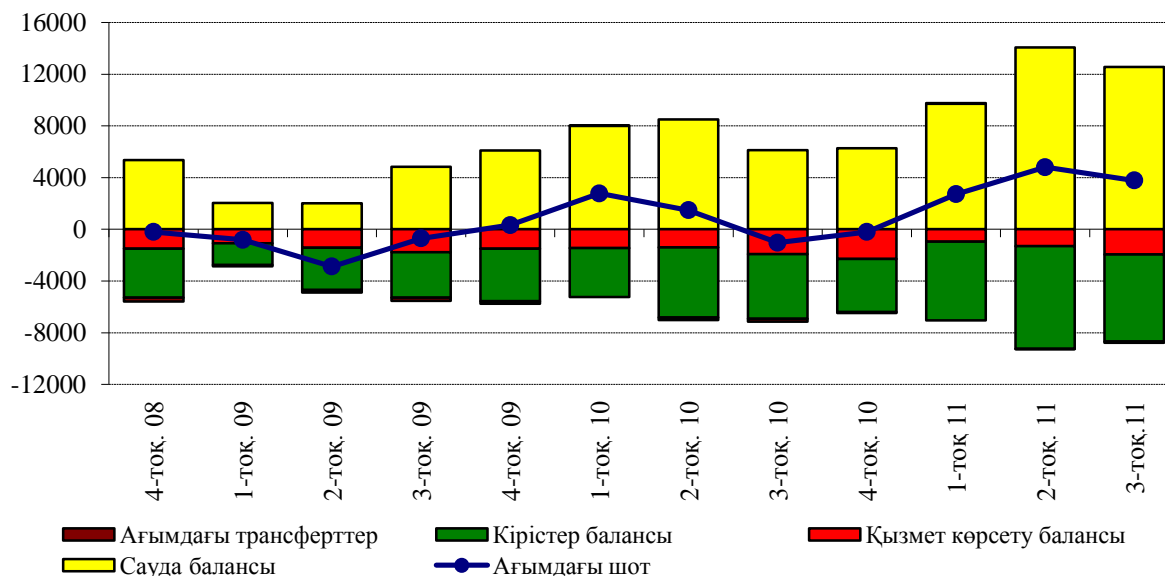
– Төлем балансы

2011 жылғы 3-тоқсанның қорытындылары бойынша төлем балансының ағымдағы шоты 3,8 млрд. АҚШ доллары немесе тиісті кезеңнің ЖІӨ қатынасы бойынша 7,7% деңгейінде оң сальдомен қалыптасты (15-график).

15-график

Ағымдағы операциялар шотының балансы, млн. АҚШ долл.

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Тауарлар экспортынан түсімдер 2011 жылғы 3-тоқсанда 2010 жылғы 2-тоқсанмен салыстырғанда 60,0%-ға ұлғайды, ал тауар импортына арналған шығыстар 2010 жылғы 3-тоқсанмен салыстырғанда – 28,2%-ға өсті. Сауда балансының оң сальдосы 2 еседен астам ұлғайды және 12,5 млрд. АҚШ долл. болды. 2011 жылғы 3-тоқсанда қызмет көрсету балансы дефициті 2010 жылғы 3-тоқсанмен салыстырғанда 1,0%-ға 1,9 млрд. АҚШ долл. дейін ұлғайды, кірістер балансының дефициті 35,1% ұлғайды және 6,7 млрд. АҚШ долл. болды. Ағымдағы трансферттер бойынша резидент еместерге нетто түсімдер 79,6 млн. АҚШ долл. болды.

Қаржы шотының операциялары бойынша ресурстардың нетто-әкетілуі 2011 жылғы 2-тоқсанда 2,3 млрд. АҚШ долл. болды (2010 жылғы 3-тоқсанда – нетто-әкету 5,2 млрд. АҚШ долл.). Резиденттердің шетелдік активтері (резервтік активтерді қоспағанда) 3,8 млрд. АҚШ долл. өсті, бұл 2010 жылғы тиісті кезеңдегі көрсеткіштен 16,3% асып түсті. Резиденттердің сыртқы міндеттемелері 1,5 млрд. АҚШ долл. өсті (2010 жылғы 3-тоқсанда 1,9 млрд. АҚШ долл. қысқарды).

Нәтижесінде төлем балансының операциялары бойынша теріс сальдо 2011 жылғы 3-тоқсанда 1,6 млрд. АҚШ долл. болды (2011 жылғы 2-тоқсанда – оң сальдо 22,8 млн. АҚШ долл.).

– Сауда талаптары және нақты тиімді айырбастау бағамы

2011 жылғы 3-тоқсанда 2010 жылғы 2-тоқсанның тиісті көрсеткішімен салыстырғанда сауда талаптарының жиынтық индексі 39,1% жоғары болды. Бұл ретте еуро аймағындағы елдермен сауда талаптары 30,8%-ға, Ресеймен – 30,1%-ға жақсарды (1-кесте).

1-кесте

**Баға индекстерінің және сауда талаптарының өзгеруі
(өткен жылғы тиісті кезеңге, %-бен)**

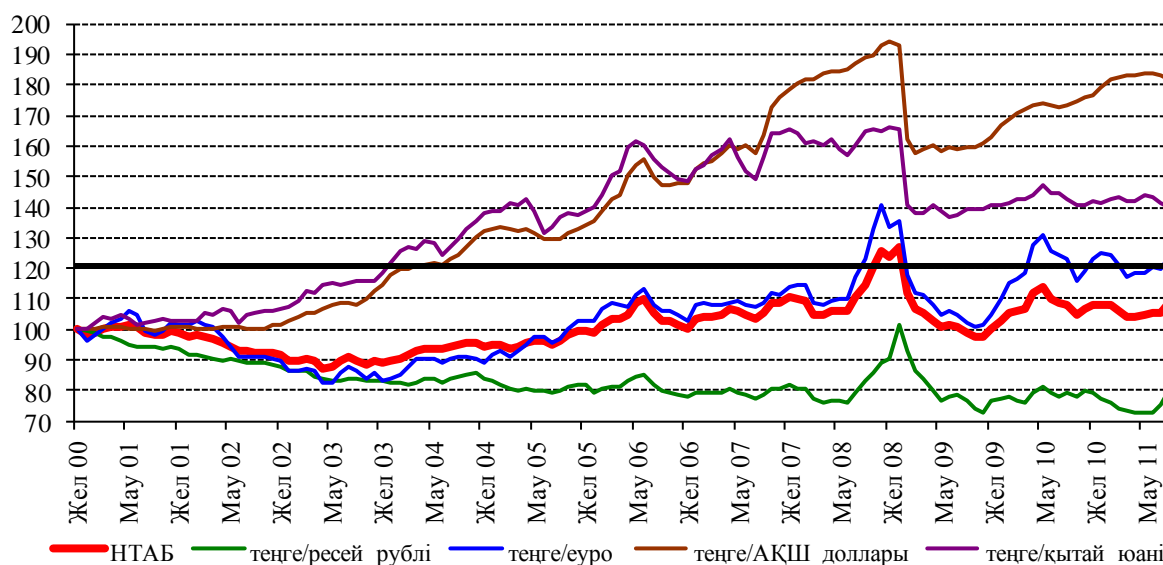
	3-тоқ.10	4-тоқ.10	1-тоқ.11	2-тоқ.11	3-тоқ.11
Экспорттық бағалар	16.2	18,7	41.1	49.5	55.0
Импорттық бағалар	2.8	10,3	6.1	17.4	11.6
Сауда талаптары	16.5	8,0	32.9	29.3	39.1
оның ішінде:					
Еуро аймағының елдері					
Экспорттық бағалар	18.1	18,2	25.6	47.5	53.3
Импорттық бағалар	14.0	27,7	6.0	20.3	15.0
Сауда талаптары	3.7	-8,1	18.8	23.3	30.8
Ресей					
Экспорттық бағалар	8.9	9,4	38.2	39.2	53.2
Импорттық бағалар	7.8	9,2	18.8	27.0	14.3
Сауда талаптары	1.0	0,3	16.9	10.1	30.1

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Салыстырмалы түрде тұрақты номиналды бағамға қарамастан, 2011 жылғы 3-тоқсанның қорытындысы бойынша өткен кезеңмен салыстырғанда теңгенің нақты тиімді айырбастау бағамының индексі 2,0%-ға нығайды. Бұл ретте ТМД елдерінің валюталар қоржынына қатысты теңге 3,7%-ға, қалған елдердің валюталар қоржынына қатысты 1,4%-ға нығайды.

2011 жылғы 3-тоқсанда теңге нақты көрсетуде АҚШ долларына қатысты өткен кезеңмен салыстырғанда 0,2%-ға әлсіреді, еуроға қатысты 2,7%-ға нығайды, ал Ресей рубліне қатысты 4,2%-ға нығайды. (16-график).

16-график

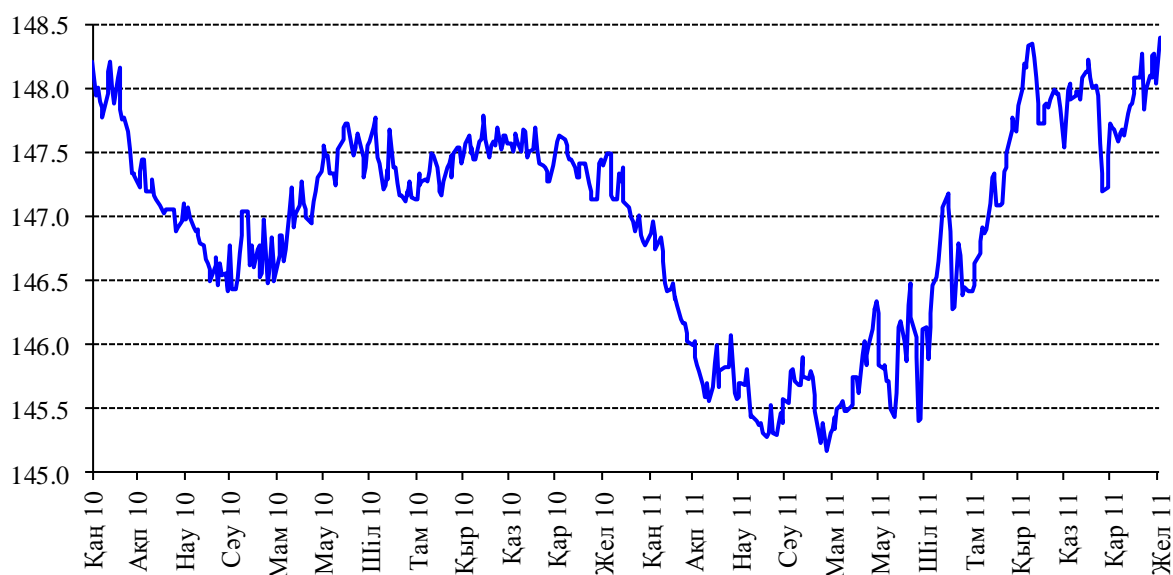
**Теңгенің нақты айырбас бағамдарының индекстері
(2000 жылғы желтоқсан = 100%)**

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

– Теңгенің номиналдық айырбастау бағамы

Теңгенің орташа алынған биржалық айырбастау бағамы 2011 жылғы 4-тоқсанда бір доллар үшін 147,94 теңгені құрады. Биржалық бағам кезеңнің аяғында бір доллар үшін 148,40 теңге болды. Жыл басынан бастап теңге номиналды көрсетуде АҚШ долларына қарағанда 0,6%-ға әлсіреді (17-график).

17-график

Теңгенің АҚШ долларына шаққандағы номиналдық айырбастау бағамының динамикасы

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

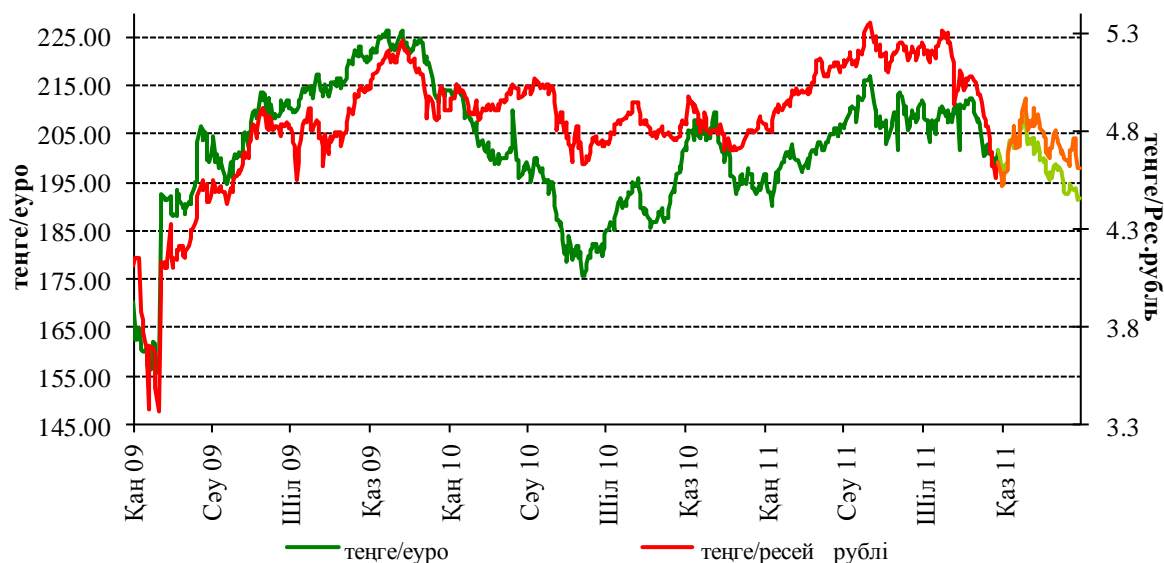
Қазанда және қарашада теңгенің АҚШ долларына қатысты бағамы 0,1%, желтоқсанда - 0,5% әлсіреді.

Ішкі валюта нарығындағы биржалық сегментте еуро және Ресей рублімен мәмілелер көлемі шамалы болып отырғандықтан, теңгенің осы валюталарға қатысы бойынша бағамы АҚШ долларына кросс-бағам негізінде есептеледі. Тиісінше теңгенің еуроға және Ресей рубліне қатысты бағамының динамикасы теңгенің АҚШ долларына бағамының динамикасымен, халықаралық қаржы нарығындағы бірыңғай еуропалық валютаның жағдайымен және Ресей Орталық Банкінің Ресей рублінің айырбастау бағамының валюталар қоржынына қатысты саясатымен айқындалды.

Тұтастай алғанда, 2011 жылғы 4-тоқсанда теңгенің еуроға ресми бағамы 5,1%-ға және ресей рубліне қатысты 0,6%-ға нығайды (18-график).

18-график

Теңгенің еуроға және ресей рубліне шаққандағы ресми бағамының динамикасы

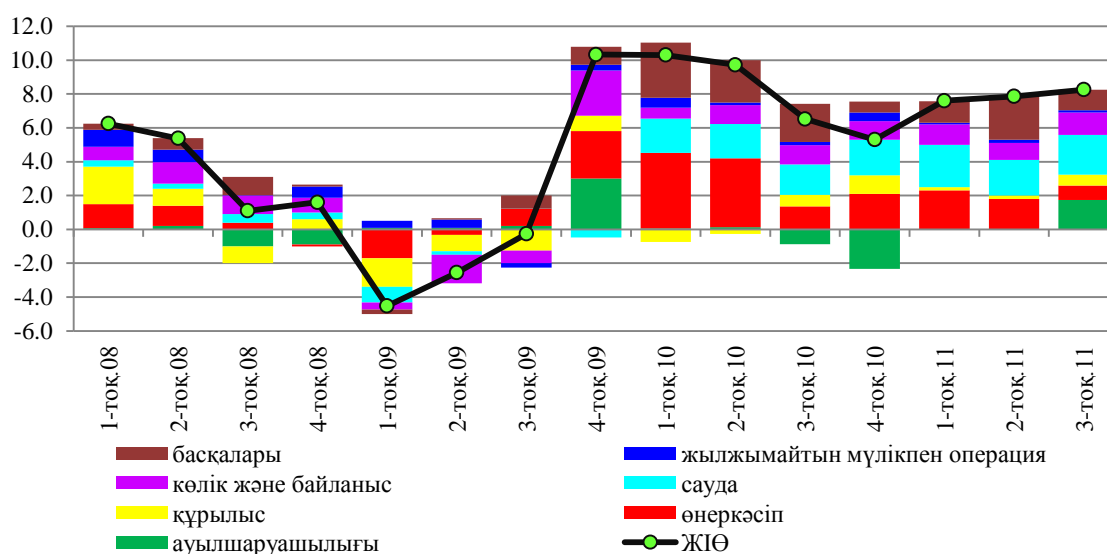
Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2.2. Өндіріс

2011 жылғы 3-тоқсанда ЖІӨ өндірісінің көлемі ағымдағы бағамен 7226,0 млрд. теңге болды. Қаржы және сақтандыру қызметін қоспағанда, іс жүзінде экономиканың барлық салаларында өндіріс өсуінің оң ықпалының әсерінен ЖІӨ-і 2010 жылғы 3-тоқсанмен салыстырғанда нақты көрсетуде бағалау бойынша 8,3%-ға ұлғайды (2011 жылғы 2-тоқсанда өсуі, бағалау бойынша - 7,9%-ды құрады) (19-график).

19-график

Нақты ЖІӨ-нің өсуіне экономиканың негізгі салаларының үлесі (өткен жылғы тиісті кезеңге %-бен)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігінің деректері, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің есептері

Тауарлар өндірісі бөлігінде барлық негізгі құрамдас бөліктердің өсуі байқалды. Бұл ретте дәнді дақылдардың рекордтық өніміне себепші болған ауылшаруашылығының айтарлықтай өсуін, сондай-ақ құрылыстың жедел өсу қарқынын және өнеркәсіптің баяулауын атап өткен жөн.

Бағалау бойынша, өнеркәсіптегі нақты көлем индексі 2011 жылғы 3-тоқсанда 3,5% (2011 жылғы 2-тоқсан – 5,3%-ға өсуі), ауыл шаруашылығы – 14,3% (1,2%), құрылыс – 4,3% (1,1%), бұлар жиынтығында 3,2% мөлшерінде ЖІӨ өсуін қалыптастыруға оң үлес қосты.

Қызмет көрсету өндірісі бөлігінде қаржы және сақтандыру қызметінің нақты көлемі индекстерінің 7,2%-ға төмендеуі, барлық қалған құрамдас бөліктердің өсуімен толық бейтараптандырылды, бұл ЖІӨ 3,7% деңгейінде өсуіне оң үлес қосуға себепші болды.

2011 жылғы 3-тоқсанда мәні ЖІӨ-нің жалпы көлеміндегі теріс белгімен пайдаланылатын жанама өлшенетін қаржы делдалдығы қызметінің көлемі 0,2% мөлшерінде ЖІӨ-нің өсуін қалыптастыруға оң үлес қосты.

Өз кезегінде, өнімге және импортқа таза салықтардың нақты көлемі индексінің 14,4% өсуі ЖІӨ-нің өсуін (+)1,1% (2011 жылғы 2-тоқсанда (-)0,04%) мөлшерінде қалыптастыруға айтарлықтай оң әсер етті.

2.3. Еңбек нарығы

2.3.1. Жұмыспен қамту және жұмыссыздық

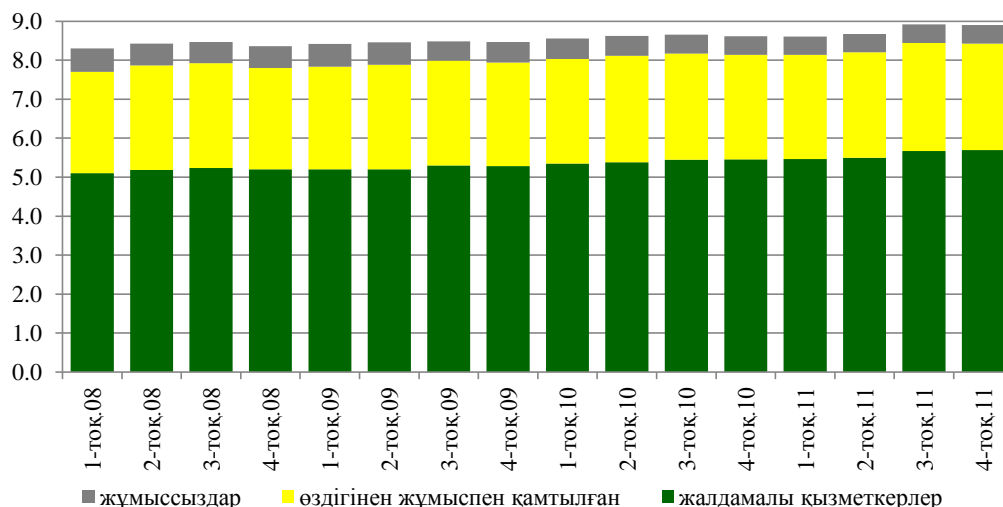
2011 жылғы 4-тоқсанда экономикада жұмыспен қамтылғандар саны алдын ала деректер бойынша өткен кезеңдегімен салыстырғанда 0,2% төмендеп, 8,4 млн. адам болды (2010 жылғы 4-тоқсандағы өсу 3,5% құрады). Бұл ретте жалдамалы қызметкерлердің саны 2011 жылғы 3-тоқсанмен салыстырғанда 0,4%-ға ұлғайып, 5,7 млн. адам болды, өздігінен жұмыспен қамтылғандар 2,7 млн. адам (төмендеуі 1,3%) болды.

Мемлекеттік және мемлекеттік емес ұйымдардағы жалдамалы қызметкерлердің құрылымында 4,7 млн. адам (жалдау бойынша барлық жұмыс істейтіндердің 81,8%), жеке тұлғаларда – 0,7 млн. адам (12,2%), шаруа (фермер) қожалықтарында – 0,3 млн. адам (5,7%) жұмыс істеді.

2011 жылғы 4-тоқсанда жұмыссыздар саны 477,3 мың адамды құрады, бұл алдыңғы кезеңдегімен салыстырғанда 1,1%, ал өткен жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда – 0,5% көп (20-график).

20-график

Экономикалық белсенді халықтың құрылымы, млн. адам

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

2011 жылғы қазанда және қарашада жалдамалы қызметкерлер құрамында мынадай салалық құрылымдық өзгерістер байқалды.

2010 жылғы тиісті айларымен салыстырғанда жұмыспен қамтудың өсуін қамтамасыз еткен негізгі салалар мыналар болды: білім беру, денсаулық сақтау және әлеуметтік қызметтер; өнер, ойын-сауық және демалыс; өнеркәсіп; тұру және тамақтану бойынша қызметтер; көтерме және бөлшек сауда; автомобильдер мен мотоциклдарды жөндеу.

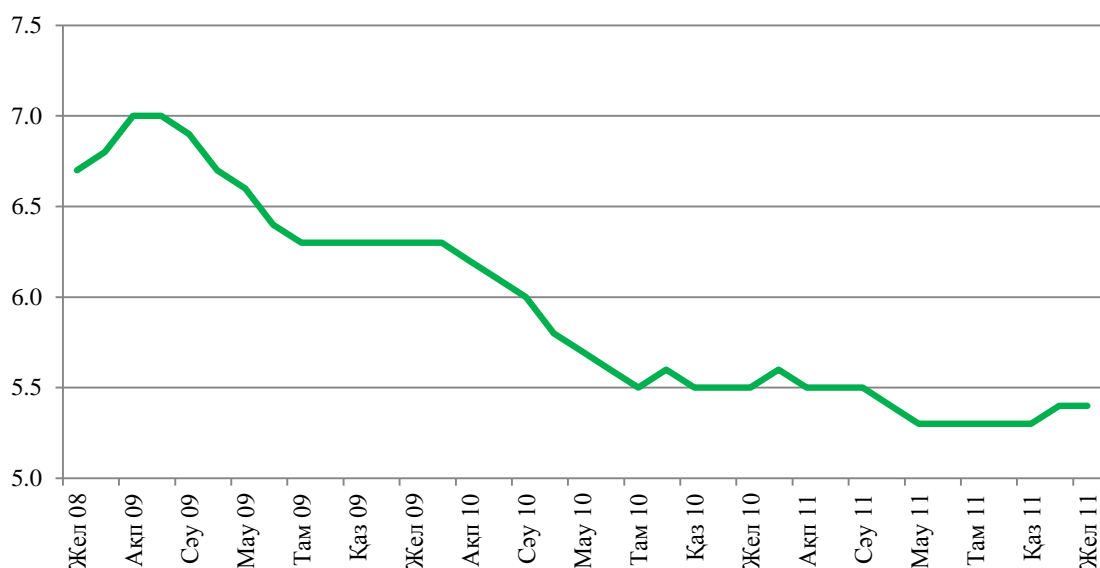
Жұмыспен қамтылғандар санының төмендеуі ауыл шаруашылығы, орман және балық шаруашылығы; мемлекеттік басқару және қорғаныс; міндетті әлеуметтік қамтамасыз ету; жылжымайтын мүлікпен операциялар; сумен жабдықтау; кәріз жүйесі, қалдықтарды жинау мен бөлуді бақылау салаларында байқалды.

Бұл ретте бір салалардағы жұмыспен қамтылу санының төмендеуі олардың басқа салалардағы өсуімен толық көлемде өтелген жоқ, нәтижесінде жұмыссыздық деңгейі алдын ала деректер бойынша, 2011 жылғы 3-тоқсандағы 5,3%-дан 2011 жылғы 4-тоқсандағы 5,4%-ға дейін көтерілді (21-график).

Жұмыссыздық деңгейінің төмендеуіне және халықтың жұмыспен қамтылуының артуына 2011 жылғы 2-тоқсанда іске асырыла бастаған 2020-Жұмыспен қамту бағдарламасының ықпал еткенін атап айту қажет.

21-график

Нақты жұмыссыздық деңгейі, %

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

2.1.3. Жалақы және өнімділік

Орташа айлық жалақы 2010 жылғы 3-тоқсанмен салыстырғанда 2011 жылғы 3-тоқсанда номиналды көрсетумен 15,9%-ға өсті (2011 жылғы 2-тоқсанда – 9,8% өсті), ал нақты көрсетумен 6,4% ұлғайды (өсуі –1,3%).

2011 жылғы 2-тоқсандағымен салыстырғанда номиналды жалақы 9,2% артты, ал нақты жалақы – 8,0% ұлғайды.

2011 жылғы 3 тоқсанда жалақының өсу қарқынының жеделдетуіне 1 шілдеден бастап бюджеттік саланың қызметкерлері жалақысының 30%-ға өсуі себепші болды. Нәтижесінде 2011 жылғы 3-тоқсанда жалақының ең жоғары өсуі шілдеде байқалды, алдыңғы айдағы салыстырғанда жалақы номиналды көрсетуде 5,3%-ға, ал нақты көрсетуде –4,8%-ға өсті.

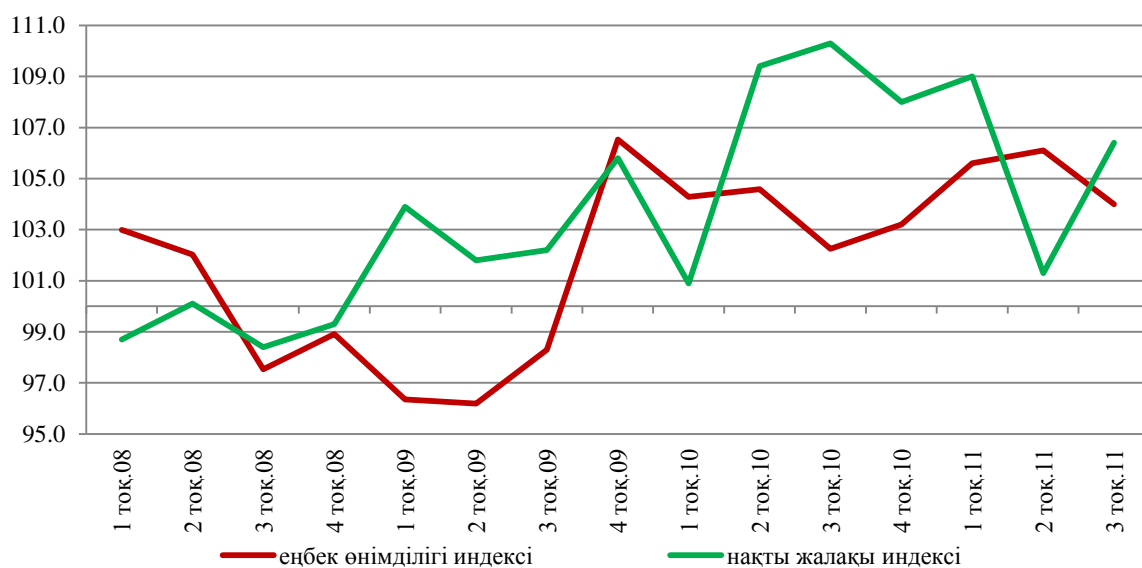
2011 жылғы 3-тоқсанның аяғында, яғни қыркүйек айында 2010 жылғы қыркүйекпен салыстырғанда номиналды көрсетудегі жалақының неғұрлым жоғары дәрежеде мынадай салаларда: білім беру – 29,8%; денсаулық сақтау және әлеуметтік қызмет көрсету –29,5%-ға; өнер, ойын сауық және демалыс 28,3%-ға; ауыл, орман және балық шаруашылығы – 25,6%-ға; кәсіби, ғылыми және техникалық қызмет –24,4%-ға өсті.

Ақшалай көрсетудегі жалақының ең жоғары мөлшері 2011 жылғы қыркүйекте кәсіби, ғылыми және техникалық қызметінде (181,5 мың теңге), ал ең төменгісі – сумен қамтамасыз ету, кәріз жүйесі, қалдықтарды жинауды және бөлуді бақылау салаларында (54,6 мың теңге) қалыптасты.

ЖІӨ айтарлықтай өсуіне қарамастан 2011 жылғы 3-тоқсанда (Ұлттық Банктің бағалауы бойынша – 8,3%), жұмыспен қамтылғандар санының жалақының өсуімен бірге еңбек өнімділігі индексінің өсу қарқынының 4,0% деңгейіне дейін (Ұлттық Банктің бағалауы бойынша) баяулауына себепші болды, ал бір тоқсан бұрын индекстің өсуі 6,1%-ға жеткен (2010 жылғы 3-тоқсанда – өсуі 2,4%) (22-график).

22-график

**Еңбек өнімділігінің және нақты жалақының динамикасы
(өткен жылғы тиісті кезеңге %-бен)**

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі, Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкінің есептері

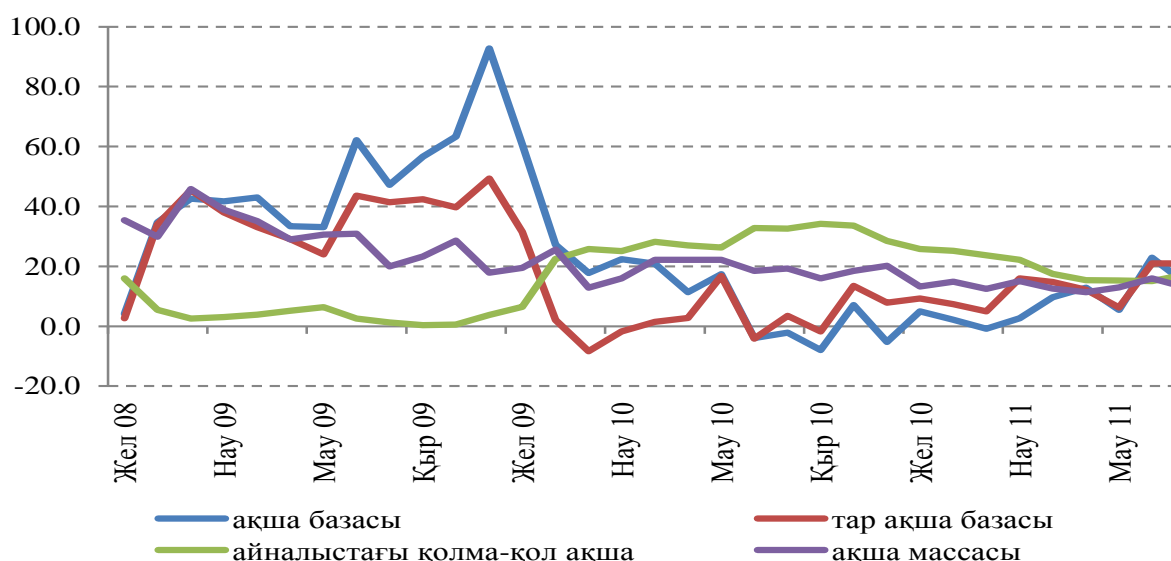
3. Ақша ұсынысы

3.1. Ақша агрегаттары

2011 жылғы 4-тоқсанда ақша агрегаттарының жылдық динамикасы қалыпты өсу қарқының көрсетті (23-график).

23-график

Ақша агрегаттарының динамикасы
(алдыңғы жылдың тиісті айына %)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

3.1.1. Ақша базасы

2011 жылғы 4-тоқсанда ақша базасы 1,6%-ға тарылып, 2011 жылғы желтоқсанның аяғында 2836,1 млрд. теңге болды. Тар ақша базасы 4,5%-ға 2739,3 млрд. теңгеге дейін кеңейді.

2011 жылы ақша базасы 10,3%-ға кеңейді (2011 жылғы желтоқсанды 2010 жылғы желтоқсанмен салыстырғанда).

Ұлттық Банктің таза халықаралық резервтері 2011 жылы 3,8%-ға ұлғайып, 28,8 млрд. АҚШ долл. құрады. банктердің Ұлттық банктегі корреспонденттік шоттарындағы қалдықтарының өсуі және Үкіметтің Ұлттық Банктегі шоттарына валютаның келіп түсуі валютаны ішкі валюта нарығында сатумен, Үкіметтің сыртқы борышына қызмет көрсету операцияларымен және Ұлттық қоры активтерін алтынвалюталық резервтер есебінен толықтырумен ішінара бейтараптандырылды. Нәтижесінде таза валюталық қорлар (ЕАВ) 2011 жылы 0,2%-ға азайды, алтындағы активтер жүргізілген операциялар мен әлем нарықтарында оның бағасының өсуі нәтижесінде 36,0-ға өсті.

2011 жылы Ұлттық Банктің таза ішкі активтері негізінде банктер алдындағы қысқа мерзімді ноттары бойынша міндеттемелерінің төмендеуі есебінен өсті (2-кесте).

2-кесте

Ұлттық Банк активтерінің және пассивтерінің өзгеру динамикасы
(алдыңғы жылдың тиісті кезеңіне %)

	11 1-тоқ.	11 2-тоқ.	11 3-тоқ.	11 4-тоқ.
Таза халықаралық резервтер	30,3	30,5	17,0	3,8
Таза ішкі активтер	-384,4	-104,9	6,0	55,8
Үкіметке таза талаптар	-0,3	-56,2	-70,6	33,1
Экономикаға талаптар	-352,7	-192,5	30,6	128,9
Басқа да таза ішкі активтер	-34,9	-52,1	-13,5	-9,8
Ақша базасы	2,7	5,5	14,0	10,3
Тар ақша базасы	16,0	6,3	21,2	27,8

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

3.1.2. Ақша массасы

2011 жылғы 4-тоқсанда ақша массасы 0,7%-ға 9751,1 млрд. теңгеге дейін төмендеді.

2011 жылы оның өсуі банк жүйесінің таза сыртқы активтерінің, сол сияқты ішкі активтерінің ұлғаюы нәтижесінде 15,0% болды. (3-кесте).

3-кесте

Ақша массасының өзгеру динамикасы
(алдыңғы жылдың тиісті кезеңіне %)

	11 1-тоқ.	11 2-тоқ.	11 3-тоқ.	11 4-тоқ.
Таза сыртқы активтер	50,3	48,5	21,2	16,7
Ішкі активтер	-8,5	-7,8	17,8	18,0
Үкіметке талаптар	284,7	17,6	-54,5	86,7
Экономикаға талаптар	1,4	4,9	10,2	14,0
Басқа да таза ішкі активтер	-11,1	-21,4	-6,8	-11,7
Ақша массасы	15,0	12,9	16,8	15,0
Айналыстағы қолма-қол ақша	22,1	15,3	16,0	18,9
Резиденттердің депозиттері	14,1	12,6	16,9	14,3

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

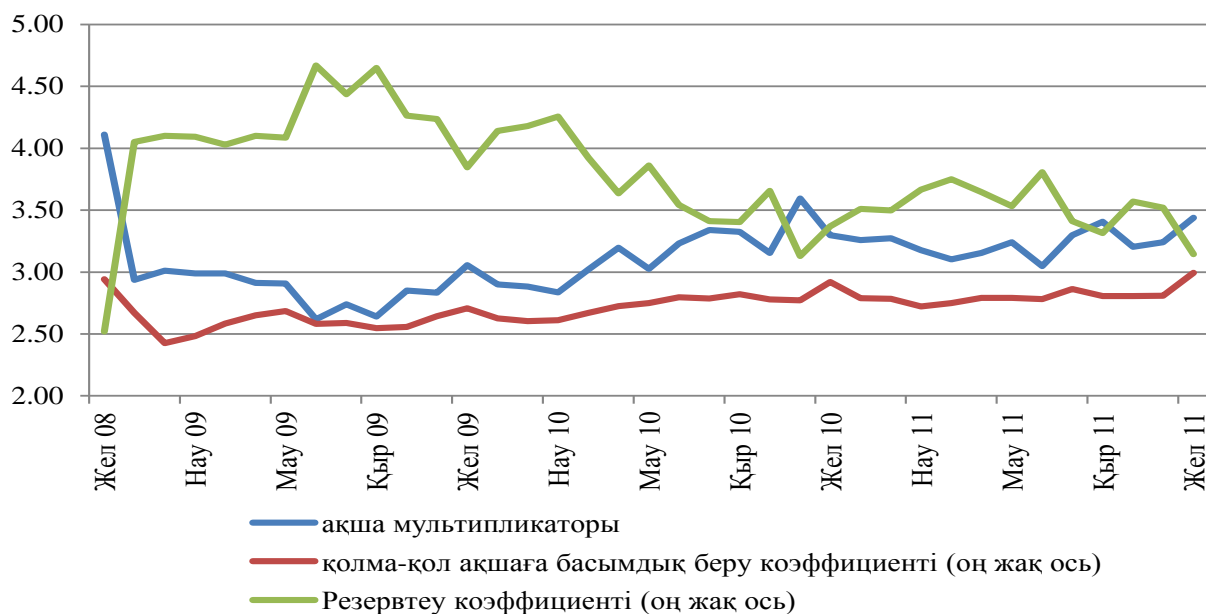
Банк жүйесінің таза сыртқы активтерінің құрылымында 2011 жылы Ұлттық Банктің, сондай-ақ банктердің таза сыртқы активтері өсті. Банктердің таза сыртқы активтерінің өсуі банктердің резидент еместердің алдындағы міндеттемелерінің төмендеуіне және резидент еместерге талаптарының ұлғаюына байланысты болды. Қаралып отырған кезеңде ақша массасының негізгі құрамдас бөліктерінің құрылымында банк жүйесіндегі резиденттер депозиттерінің өсу қарқынымен салыстырғанда айналыстағы қолма-қол ақшаның неғұрлым тез өсу қарқыны тіркелді. Нәтижесінде ақша массасының құрылымындағы резиденттер депозиттерінің үлесі 2010 жылғы желтоқсандағы 86,5%-дан 2011 жылғы желтоқсанда 86,0%-ға дейін төмендеді.

Ақша мультипликаторы ақша базасының кеңеюі қарқынымен салыстырғанда ақша массасының неғұрлым қарқынды өсуі нәтижесінде 2010 жылғы желтоқсандағы 3,30-дан 2011 жылғы желтоқсанда 3,44-ке дейін өсті. Бұған сондай-ақ қолма-қол ақшаға

басымдық беру коэффициентінің шамалы өсуі кезінде резервтеу коэффициентінің төмендеуі себепші болды (24-график).

24-гарфик

Ақша мультипликаторының және оның құрамдас бөліктерінің динамикасы

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

3.1.3. Айналыстағы қолма-қол ақша

Айналыстағы қолма-қол ақша көлемі 2011 жылғы 4-тоқсанда 8,3%-ға 1365,7 млрд. теңгеге дейін өсті.

2011 жылы айналыстағы қолма-қол ақша 18,9%-ға өсті. Бұл ретте банктер кассаларынан қолма-қол ақшаны беру 20,9%-ға 1,5 трлн. теңгеге дейін өсті, сондай-ақ банктердің кассаларына түсімдер – 20,9%-ға 1,3 трлн. теңгеге дейін өсті.

2011 жылы қолма-қол ақшаның өсуі жалақыларды, зейнетақыларды және жәрдем ақыларды берудің және салдары ретіндегі банкоматтарды нығайтуға берулердің өсуімен байланысты болды. Сондай-ақ айналыстағы қолма-қол ақшаның өсуіне талап етілгенге дейін салымдардан және жеке тұлғалардың ағымдағы шоттарынан берулердің ұлғаюы ықпалын тигізді. Бұл ретте аталған факторлардың қолданысы 2011 жылы тіркелген тауарлардың, қызмет көрсетулерді және орындалған жұмыстарды өткізуден алынған түсімдердің және валютаны сатудан түскен түсімдердің өсуімен бейтараптандырылмады.

3.2. Қаржы нарығы

3.2.1. Резиденттердің депозиттері

Резиденттердің депозиттері 2011 жылғы 4-тоқсанда 2,0%-ға төмендеп 2011 жылғы желтоқсанның аяғында 8385,4 млрд. теңге болды. Заңды тұлғалардың салымдары 5,5%-ға төмендеді, жеке тұлғалардың – 6,0%-ға ұлғайды. Ұлттық валютадағы депозиттер 0,2%-ға 5755,7 млрд. теңгеге дейін өсті, шетел валютасындағы депозиттер 6,6%-ға төмендеп 2629,7 млрд. теңге болды.

2011 жылы депозиттік база ұлттық валютадағы жинақтарының басымдықпен өсуімен, сондай-ақ 2011 жылғы маусымнан бастап халықтың шетел валютасындағы депозиттерінің елеулі ұлғаюымен сипатталады. Бұл ретте заңды тұлғалардың шетел валютасындағы депозиттерінің айтарлықтай дәрежеде төмендеуі халықтың депозиттік шоттарына валютаның әкелуін өтеді. Нәтижесінде жыл басынан ұлттық валютадағы депозиттер 20,5%-ға, ал шетел валютасындағы депозиттер небәрі 2,8%-ға ғана өсті.

2011 жылғы қараша-желтоқсанда заңды тұлғалардың шоттарынан валютаның әкетуіне байланысты 2011 жылғы 4-тоқсанда валюталық жинақтар көлемінің төмендеуі салымдардың долларлану дәрежесінің шамалы төмендеуіне әкелді, нәтижесінде шетел валютасындағы салымдардың үлес салмағы 2011 жылғы қыркүйектегі 32,9%-бен салыстырғанда 2011 жылғы желтоқсанда 31,4%-ға дейін төмендеді.

Осылайша, 2011 жылғы маусымнан бастап халықтың депозиттеріне шетел валютасының келіп түсуіне және жыл аяғында заңды тұлғалардың шоттарынан валютаның әкетілуіне байланысты депозиттік нарықтың валюталық сегментінің құбылмалылығына қарамастан, теңгедегі салымдардың тұрақты өсуі 2011 жылы банктердің ресурстық базасының ұлғаюының негізгі көзі болуда (4-кесте).

4-кесте

Резиденттер депозиттерінің өзгеру динамикасы
(алдыңғы жылғы желтоқсанға %)

	2008 желтоқ.	2009 желтоқ.	2010 желтоқ.	2011 желтоқ.
Резиденттердің депозиттері	39,1	21,5	11,6	14,3
<i>жеке тұлғалардың</i>	<i>2,8</i>	<i>28,5</i>	<i>15,9</i>	<i>24,1</i>
<i>Банктік емес заңды тұлғалардың</i>	<i>60,2</i>	<i>18,9</i>	<i>9,8</i>	<i>10,2</i>
Теңгедегі депозиттер	32,0	5,9	29,1	20,5
Шетел валютасындағы депозиттер	54,0	50,0	-11,0	2,8

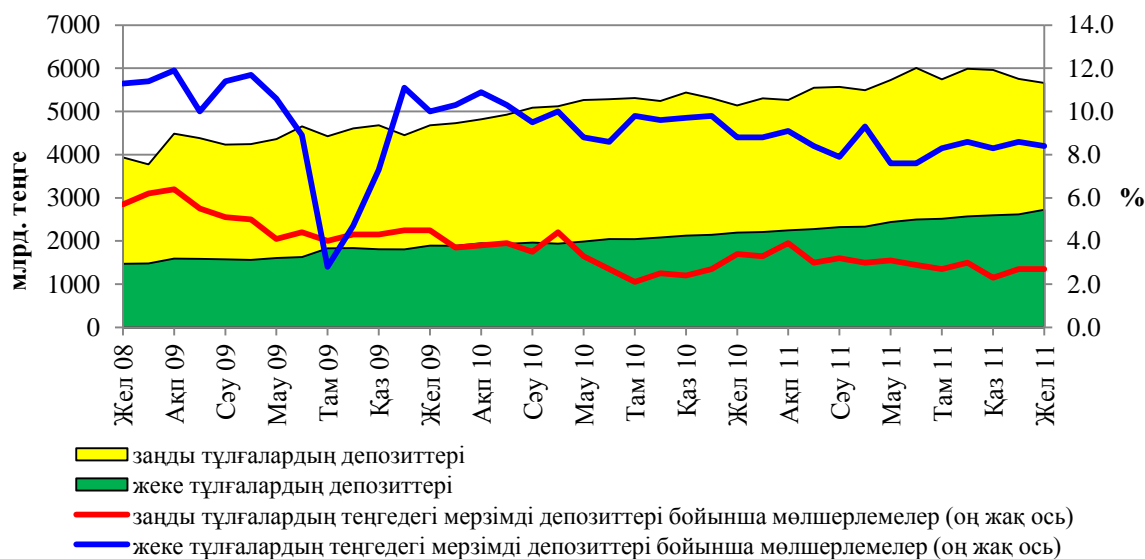
Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2011 жылғы 4-тоқсанда салымдар бойынша сыйақы тұтастай алғанда алдыңғы тоқсан деңгейінде сақталып отыр, алайда заңды тұлғалардың, сондай-ақ жеке тұлғалардың салымдары бойынша, шетел валютасындағы депозиттер бойынша кірістілік деңгейінің шамалы өсуін атап көрсетуге болады.

Банктік емес заңды тұлғалардың теңгедегі мерзімді депозиттері бойынша орташа алынған сыйақы мөлшерлемесі 2011 жылғы желтоқсанда 2,7% болды (2010 жылғы желтоқсанда – 3,4%), ал жеке тұлғалардың депозиттері бойынша – 8,4% (8,8%) болды (25-график).

25-график

Депозиттердің және сыйақы ставкаларының динамикасы

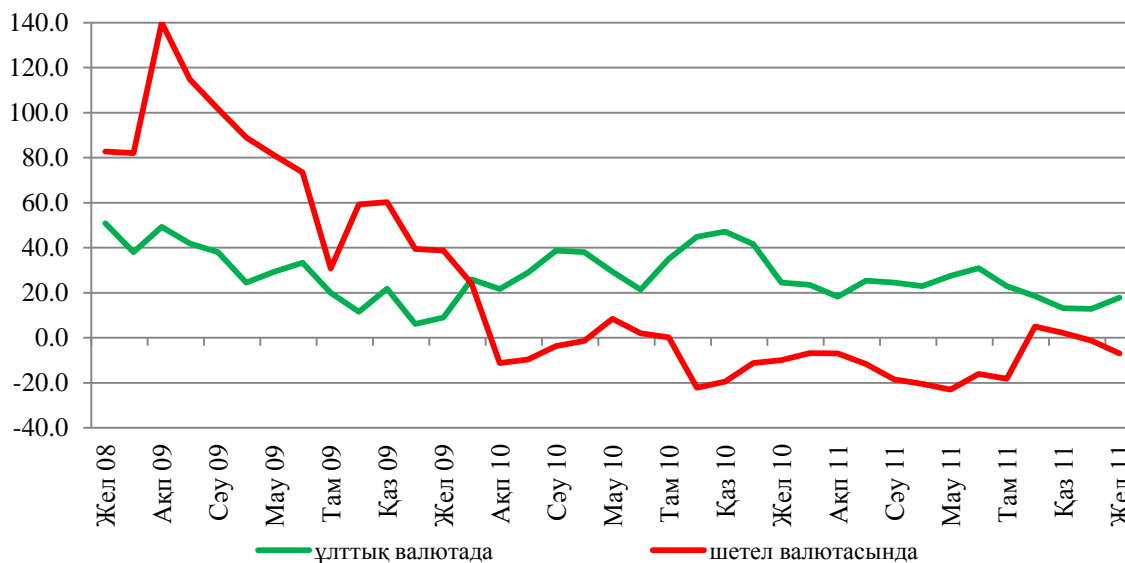

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2011 жылғы 4-тоқсанда заңды тұлғалар депозиттерінің көлемі 5,5%-ға 5661,2 млрд. тенгеге дейін төмендеді, бұл ретте жылдық көрсетуде (2011 жылғы желтоқсан 2010 жылғы желтоқсанға) өсуі 10,2% болды. Заңды тұлғалардың ұлттық валютадағы депозиттері жылдық көрсетуде 17,9%-ға, ал шетел валютасында –6,9%-ға төмендеді. (26-график).

26-график

Заңды тұлғалар депозиттерінің өзгеру динамикасы (алдыңғы жылдың тиісті кезеңіне %)

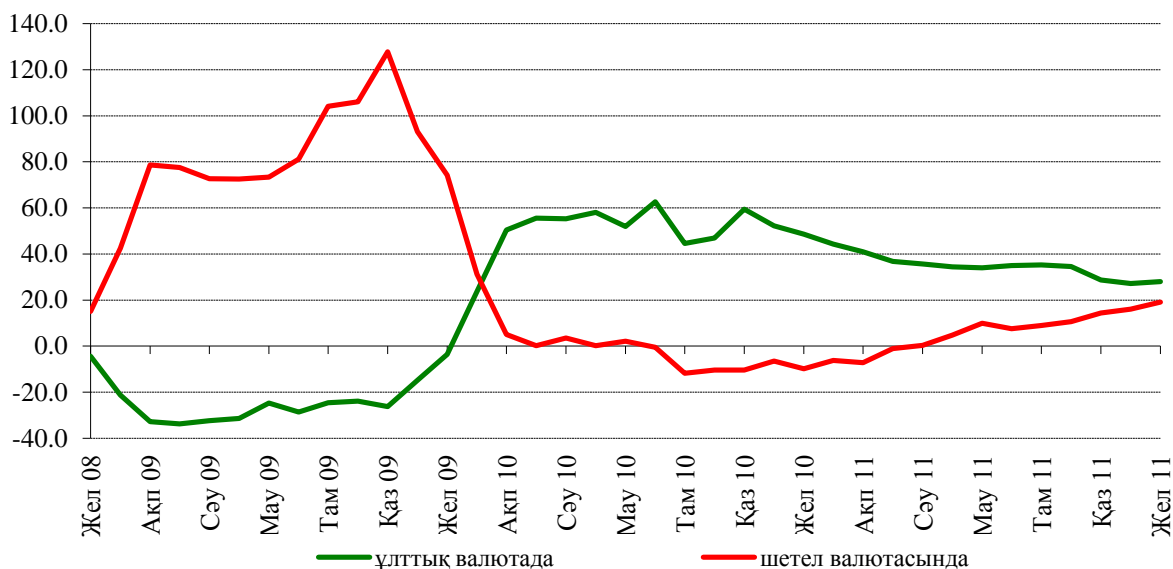

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Жеке тұлғалар депозиттерінің көлемі 2011 жылғы 4-тоқсанда 6,0%-ға өсті, ал жыл басынан 24,1%-ға 2724,2 млрд. теңгеге дейін өсті. Жеке тұлғалардың ұлттық валютадағы депозиттері жылдық көрсетумен 28,0%-ға, шетел валютасында 19,1%-ға ұлғайды (27-график).

27-график

**Жеке тұлғалар депозиттерінің өзгеру динамикасы
(алдыңғы жылдың тиісті кезеңіне %)**

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

3.2.2. Экономикаға кредиттер

2011 жылғы 4-тоқсанда банктердің экономикаға кредиттері 4,3%-ға 8781,4 млрд. теңгеге дейін өсті. Бұл ретте заңды тұлғаларға кредиттер 4,5%-ға ұлғайды, халыққа – 3,7%-ға ұлғайды.

Тұтастай алғанда 2011 жылы кредиттеу 15,7%-өсті, бұл ретте заңды тұлғаларды кредиттеу 17,5%-ға, ал жеке тұлғаларға –10,9%-ға ұлғайды.

Заңды тұлғаларға берілген кредиттер бойынша орташа алынған мөлшерлеме 2011 жылғы қыркүйекпен салыстырғанда 2011 жылғы желтоқсанда 10,8%-дан 9,8%-ға дейін төмендеді (2010 жылғы желтоқсанда – 11,9%), бұл 2011 жылғы 4-тоқсанда заңды тұлғалар үшін ұлттық валютада, сол сияқты шетел валютасында да қарыз алудың арзандатылуы нәтижесінде болды.

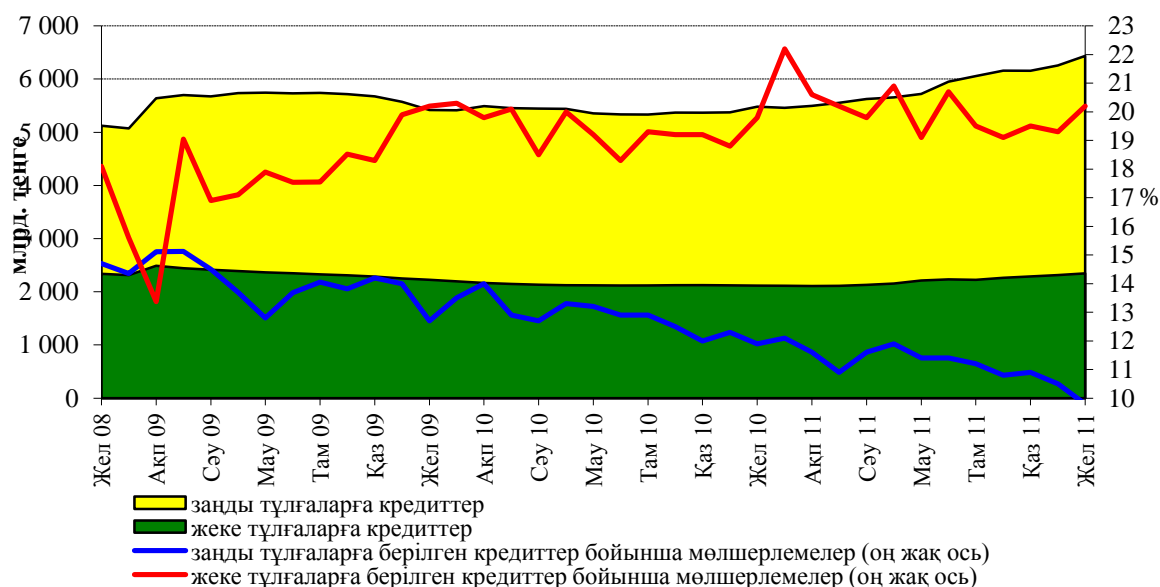
Жеке тұлғаларға кредиттер бойынша орташа алынған мөлшерлеме 2011 жылғы қыркүйекпен салыстырғанда 2011 жылғы желтоқсанда 19,1%-дан 20,2%-ға дейін өсті (2010 жылғы желтоқсанда – 19,8%). Тұтастай алғанда 2011 жылғы 4-тоқсанда шетел валютасында берілген қарыздар бойынша мөлшерлемелердің өсуі және ұлттық валютадағы қарыздар бойынша шамалы төмендеуі байқалды (28-график).

Кредиттеу объектілері бойынша кредиттердің құрылымында берешектің негізгі көлемі айналым қаражатын сатып алуға берілген кредиттер (27,7%), жаңа құрылыс пен қайта жаңартуға (15,6%), сондай-ақ басқа да мақсаттарға (24,1%) берілген кредиттерге тиесілі болды.

Салалар бойынша алғанда банктердің экономикаға берілген кредиттері бойынша айтарлықтай берешек басқа салаларға (өндірістік емес салаға және жеке қызметке 44,0%), саудаға – 20,8, құрылысқа – 14,9%, өнеркәсіпке – 12% тиесілі.

28-график

Экономикаға кредиттер және олар бойынша сыйақы ставкаларының динамикасы

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

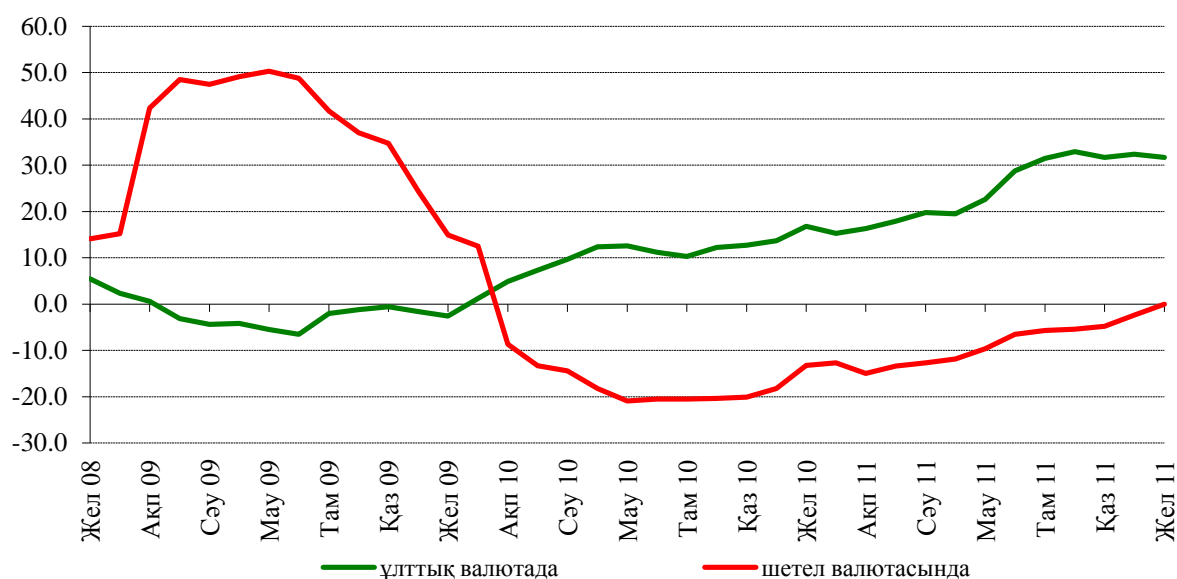
Заңды тұлғаларға кредиттердің көлемі 2010 жылғы желтоқсанмен салыстырғанда 2011 жылғы желтоқсанда 17,5%-ға өсті. Орналастыру мерзімдері бойынша кредиттердің құрылымында өзгерістер болды. Заңды тұлғаларды кредиттеудің жалпы көлемінде орта және ұзақ мерзімді кредиттердің үлесі жылдық көрсетумен 2011 жылғы желтоқсанның ағында 75,0% құрады (2010 жылғы желтоқсанда – 78,8%).

Заңды тұлғалардың ұлттық валютадағы кредиттері жылдық көрсетуде 31,7%-ға өсті, шетел валютасында өзгеріссіз қалды (29-график).

29-график

**Занды тұлғаларға берілген кредиттердің динамикасы
(алдыңғы жылдың тиісті кезеңіне %)**

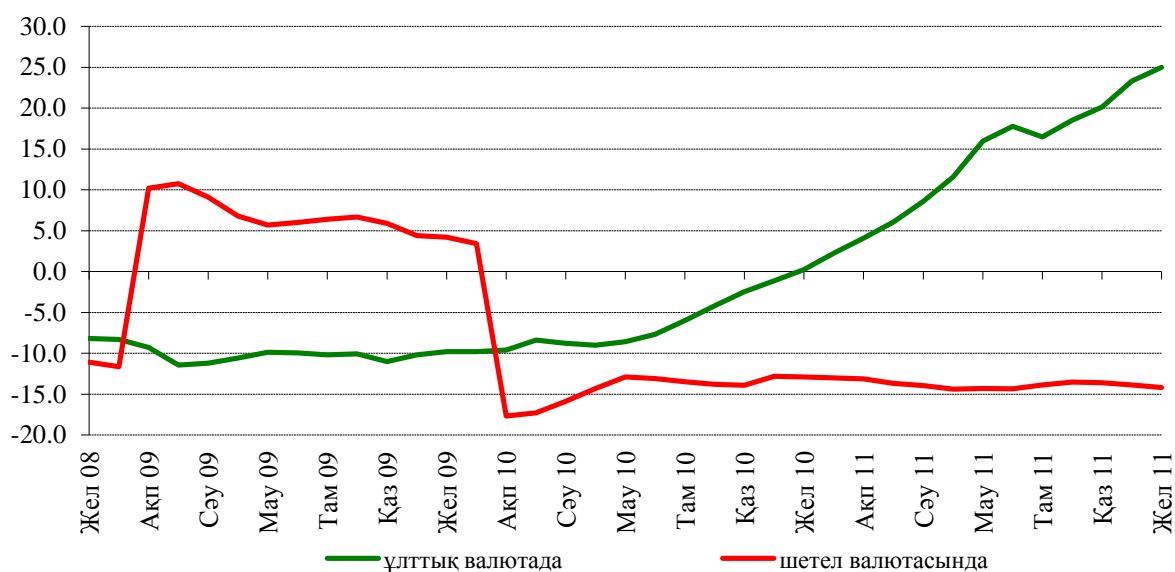
Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2011 жылғы желтоқсанда 2010 жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда жеке тұлғаларға берілген кредиттердің көлемі 10,9%-ға көтерілді. 2011 жылғы желтоқсанның аяғында жеке тұлғаларды кредиттеудің жалпы көлеміндегі орта және ұзақ мерзімді кредиттердің үлесі іс жүзінде өзгерген жоқ және 96,2%-ды құрады (2010 жылғы желтоқсанда – 96,3%).

Халыққа берілген кредиттер құрылымында ұлттық валютадағы кредиттер 25,0%-ға көтерілгенін, ал шетел валютасында 14,2%-ға төмендегенін көрсетті (30-график).

30-график

**Халыққа берілген кредиттердің динамикасы
(алдыңғы жылдың тиісті кезеңіне %)**

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

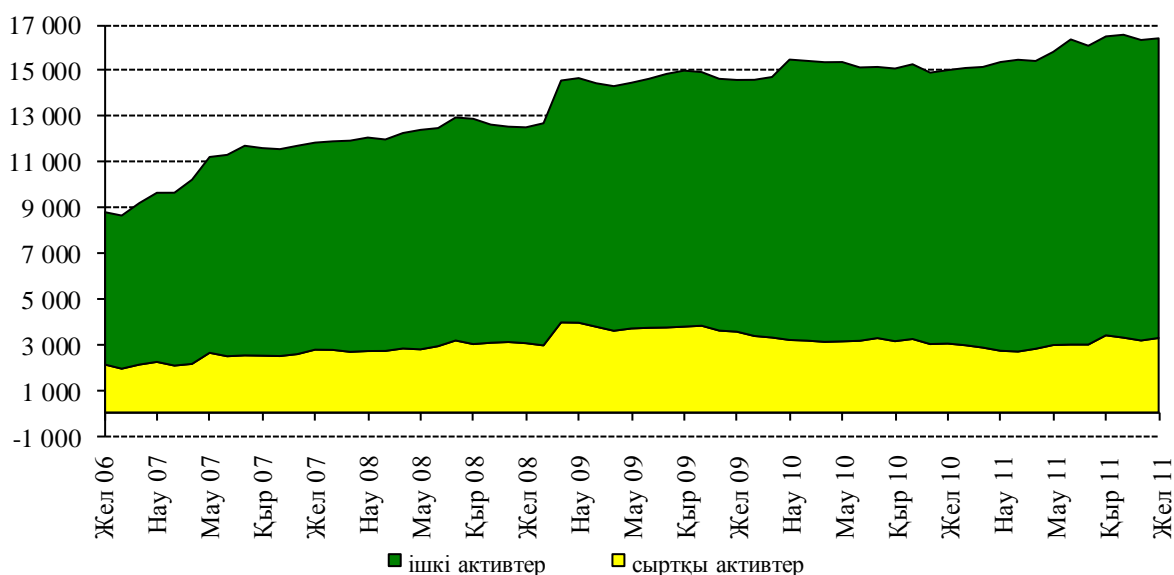
3.2.3. Банктердің активтері мен міндеттемелері

– **Активтер**

2011 жылғы 4-тоқсанда банктер активтерінің монетарлық шолуға сәйкес есептелген мөлшері 16,4 трлн. теңгеге дейін 0,5%-ға азайды. Банктердің активтері жылдық көрсетумен (2011 жылғы желтоқсанда 2010 жылғы желтоқсанмен салыстырғанда) 9,3%-ға ұлғайды (31-график).

31-график

Банктер активтерінің динамикасы, млрд. теңге

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

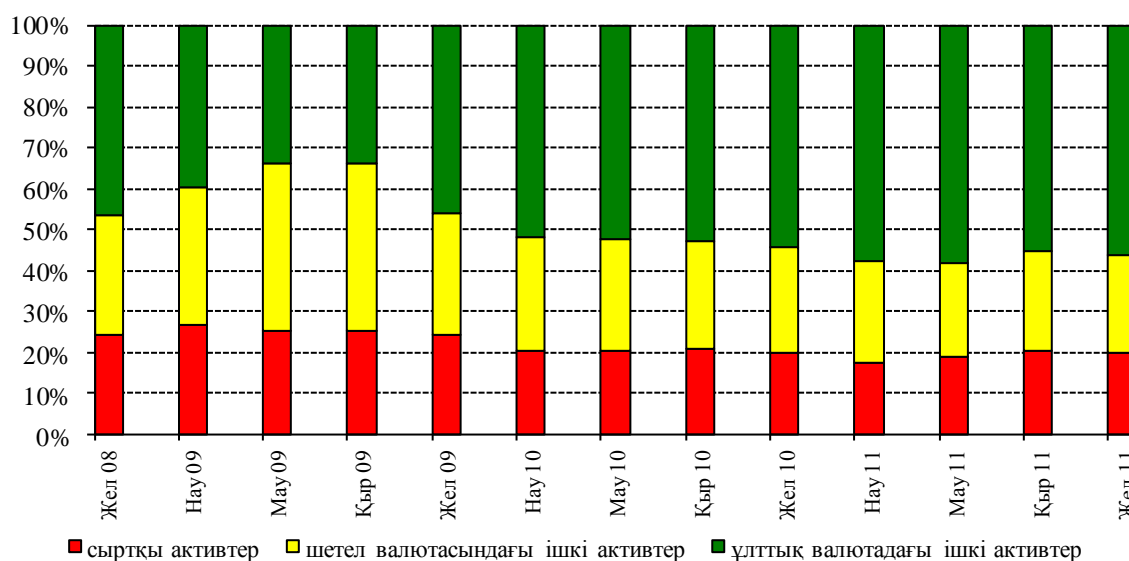
2011 жылғы желтоқсанда банктердің сыртқы активтері активтердің жалпы көлемінің 20,0%-ын иеленді немесе 22,1 млрд. АҚШ долл. құрады. Олар 2010 жылғы желтоқсанмен салыстырғанда 5,9%-ға, 2011 жылғы қыркүйекпен салыстырғанда –3,7%-ға азайды.

Сыртқы активтер құрылымында 2011 жылғы желтоқсанда резидент еместерге берілген кредиттер 49,9% (2011 жылғы қыркүйекте – 48,2%), резидент еместерде орналастырылған депозиттер – 29,0% (2011 жылғы қыркүйекте – 32,2%), резидент еместердің бағалы қағаздары – 4,8% (2011 жылғы қыркүйекте – 4,2%), алуға арналған басқа шоттар – 16,2% (2011 жылғы қыркүйекте – 15,4%) болды.

2011 жылғы желтоқсанда ішкі активтердің үлесіне 80,0% немесе 13,1 трлн. теңге тиесілі болды, оның ішінде ұлттық валютадағы ішкі активтер 69,9% немесе 9,2 трлн. теңге, шетел валютасындағы ішкі активтер – 30,1% немесе 3,9 трлн. теңге болды. 2011 жылғы қазан-желтоқсан айларында ішкі активтер 0,3%-ға өсті, оның ішінде ұлттық валютадағы ішкі активтер 0,8%-ға ұлғайып, шетел валютасындағы ішкі активтер 1,0%-ға төмендеді (32-график).

32-график

Банк активтерінің құрылымы, %

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2011 жылғы қазан-желтоқсан айларында банктердің активтері сапасының шамалы нашарлауы байқалды. Стандартты активтердің үлесі 47,7%-дан 45,9%-ға дейін төмендеді, күмәнді активтердің үлесі 35,5%-дан 37,0%-ға дейін ұлғайды, үмітсіз активтердің үлесі 16,8%-дан 17,1%-ға көтерілді.

Күмәнді активтер құрылымында 1, 3 және 5-санаттағы активтердің шоғырлануына бағытталған активтердің белгілі бір миграциясы байқалды. Күмәнді активтер құрамында 1-санаттағы активтердің үлесі 30,2%-дан 30,0%-ға дейін төмендеді, 2-санатта 9,9%-дан 12,4%-ға дейін артты, 3-санатта – 22,8%-дан 23,2%-ға дейін ұлғайды, 4-санатта – 8,2%-дан 7,6%-ға дейін төмендеді, 5-санатта – 28,9%-дан 26,8%-ға дейін азайды. Күмәнді активтер құрылымындағы аталған өзгерістер банктер активтері сапасының төмендеу қаупінің сақталып отырғандығын дәлелдейді.

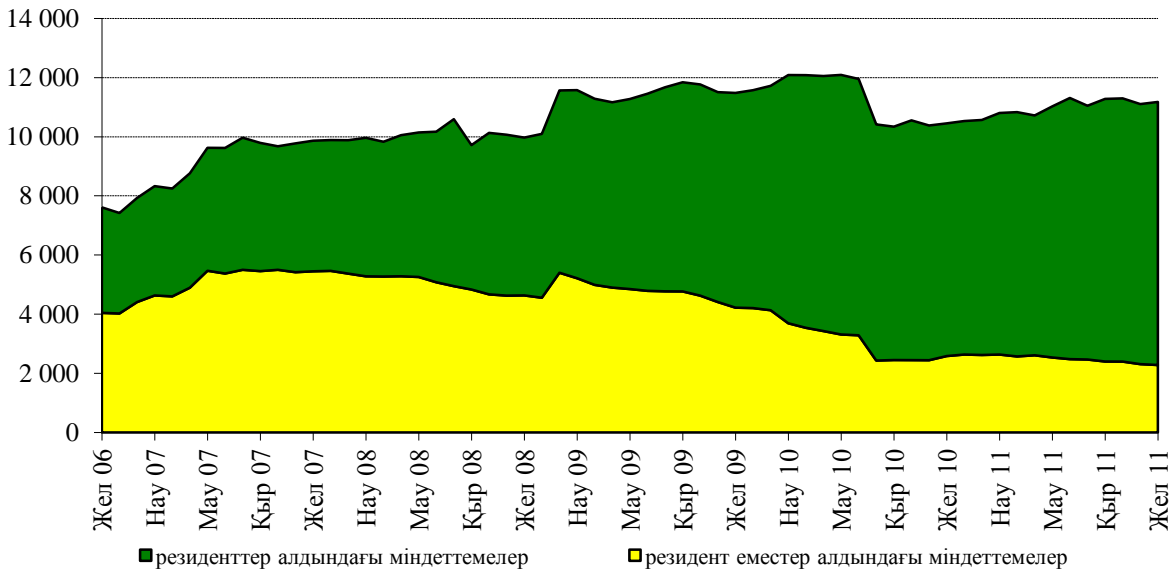
Тұтастай алғанда, монетарлық шолу бойынша 2011 жылғы 4-тоқсанда банк активтерінің шамалы өскенін көрсетті. Корпоративтік сектордың және үй шаруашылығының қаржылық жай-күйінің жақсаруына негізделген кредиттік тәуекел деңгейінің жалпы төмендеуіне қарамастан, активтердің төмен сапасы бұрынғысынша Қазақстандық банк жүйесінің әлсіз жағы болып қалып отыр. 2011 жылғы 4-тоқсанда кредиттеудің бір тоқсан бұрынғы 6,2%-бен салыстырғанда 4,3%-ға дейін өсу қарқынының азаюы активтер сапасының жақсаруына ықпал ете алмады, өйткені үмітсіз кредиттерді қайта беретін кредиттермен ауыстыру процесі тәжірибе жүзінде жоқ болып отыр. Банктер бұрынғысынша ең сапалы қарыз алушыларға кредит беруді артық көріп, өздерінің консервативтік саясатын барынша сақтап отыр.

– Міндеттемелер

2011 жылғы 4-тоқсанда банктердің монетарлық шолуға сәйкес есептелген міндеттемелерінің жалпы сомасы 0,9%-ға төмендеді және қыркүйектің аяғында 11,2 трлн. теңге болды (33-график).

33-график

Банктер міндеттемелерінің динамикасы, млрд. теңге

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Банктердің резидент еместер алдындағы міндеттемелері 2011 жылғы қыркүйекпен салыстырғанда 2011 жылғы желтоқсанда 2,3 трлн. теңгеге дейін (15,4 млрд. АҚШ долл.) 4,9%-ға төмендеді. Банктердің міндеттемелері 2010 жылдың тиісті айына 13,8%-ға қысқарды. 2011 жылғы желтоқсанның аяғында банктердің барлық міндеттемелері көлемінің 20,4%-ы банктердің резидент еместер алдындағы міндеттемелеріне тиесілі болды.

Банктердің резиденттер емес алдындағы міндеттемелерінің құрылымында резидент еместердің депозиттері бойынша міндеттемелерінің үлесі 2011 жылғы қыркүйектегі 6,3%-дан 2011 жылғы желтоқсандағы 6,8%-ға дейін ұлғайды, бағалы қағаздар бойынша міндеттемелер үлесі 71,8%-дан 72,9%-ға дейін көбейді, резидент еместерден алынған кредиттер тиісінше 19,1%-дан 17,9%-ға дейін төмендеді.

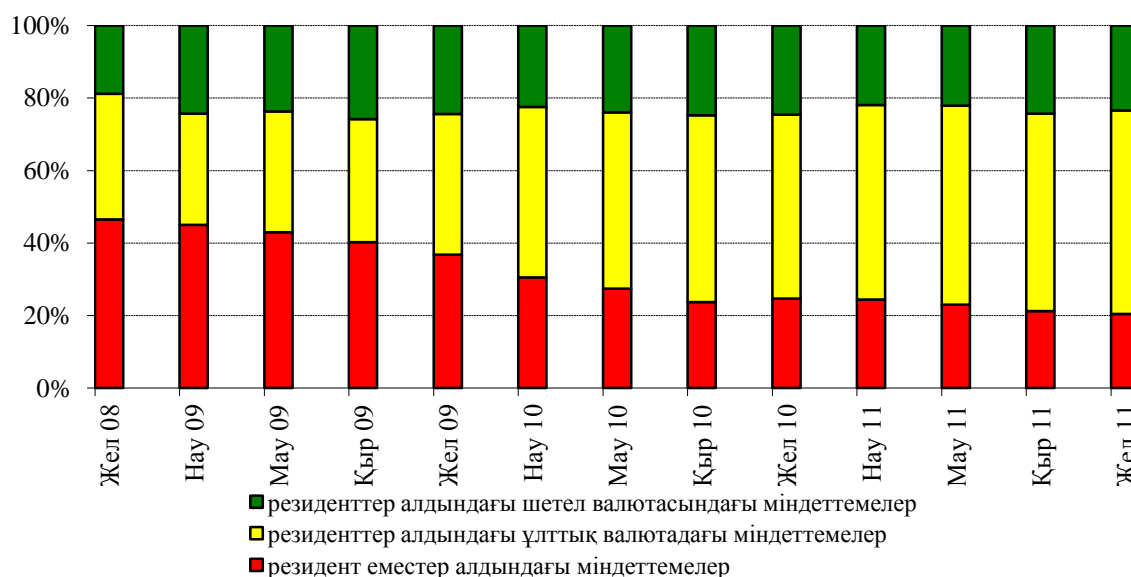
2011 жылғы қазан-қараша айларында резиденттер алдындағы міндеттемелер 8,9 трлн. теңгеге дейін (60,0 млрд. АҚШ долл.) 0,2%-ға көтерілді, оның ішінде ұлттық валютадағы міндеттемелер 6,3 трлн. теңгеге дейін 2,1%-ға ұлғайды, шетел валютасындағы міндеттемелер 2,6 трлн. теңгеге дейін 4,2%-ға азайды (34-график).

Осылайша, 2011 жылғы 4-тоқсанда банктердің міндеттемелері бойынша әр түрлі бағыттағы үрдіс байқалды: резиденттер алдындағы міндеттемелердің өсуі және сол сияқты резидент еместер алдындағы міндеттемелердің төмендеуі. Бұл ретте, резиденттер алдындағы міндеттемелердің өсуі ұлттық құрамдас бөліктердің ұлғаюы есебінен қамтамасыз етілді. Резидент еместер алдындағы міндеттемелердің төмендеуі резидент еместер кредиттерінің төмендеуі есебінен болды.

Осыған байланысты 2011 жылғы 4-тоқсанда қорландырудың сыртқы көздерін ішкі көздерге ауыстыру үрдісі жалғасын табады деп тұжырымдауға болады.

34-график

Банктер міндеттемелерінің құрылымы, %

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

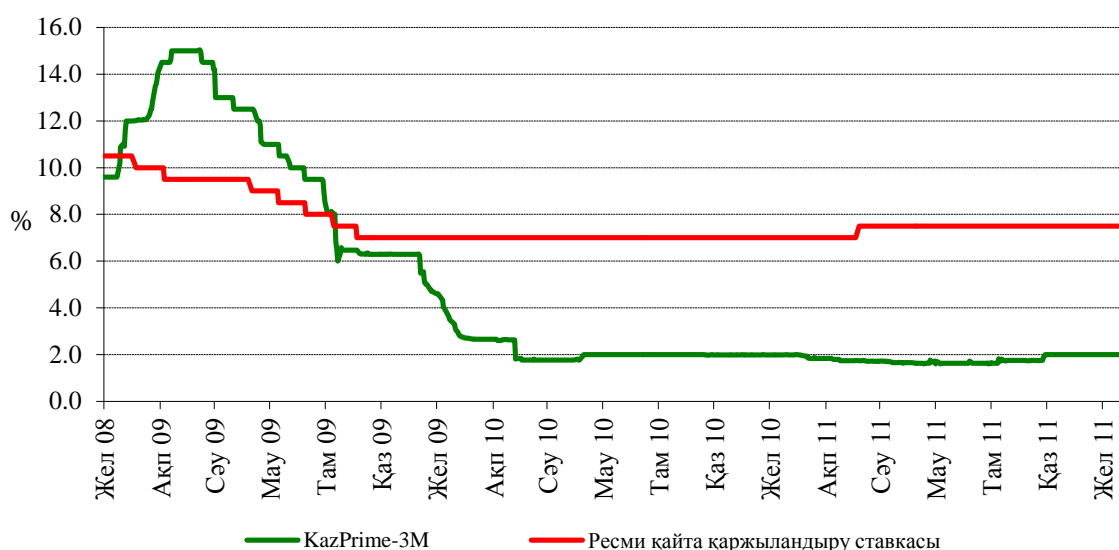
3.2.4. Қаржы нарығындағы мөлшерлемелер

2011 жылғы 4-тоқсанда банкаралық нарықта мөлшерлемелер деңгейінің өсуі байқалды.

KazPrime индикаторы орташа алғанда 2011 жылғы 3-тоқсандағы 1,72%-дан 2011 жылғы 4-тоқсанда орташа алғанда 2,00%-ға дейін өсті. Бұл ретте желтоқсанның аяғында бұл индикатор қыркүйектің аяғындағы индикатормен салыстырғанда өзгеріссіз қалып 2,00% болды (35-график).

35-график

KazPrime индикаторының динамикасы және ресми қайта қаржыландыру мөлшерлемесі, %

Дерек көзі: Қазақстан Қор Биржасы, Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

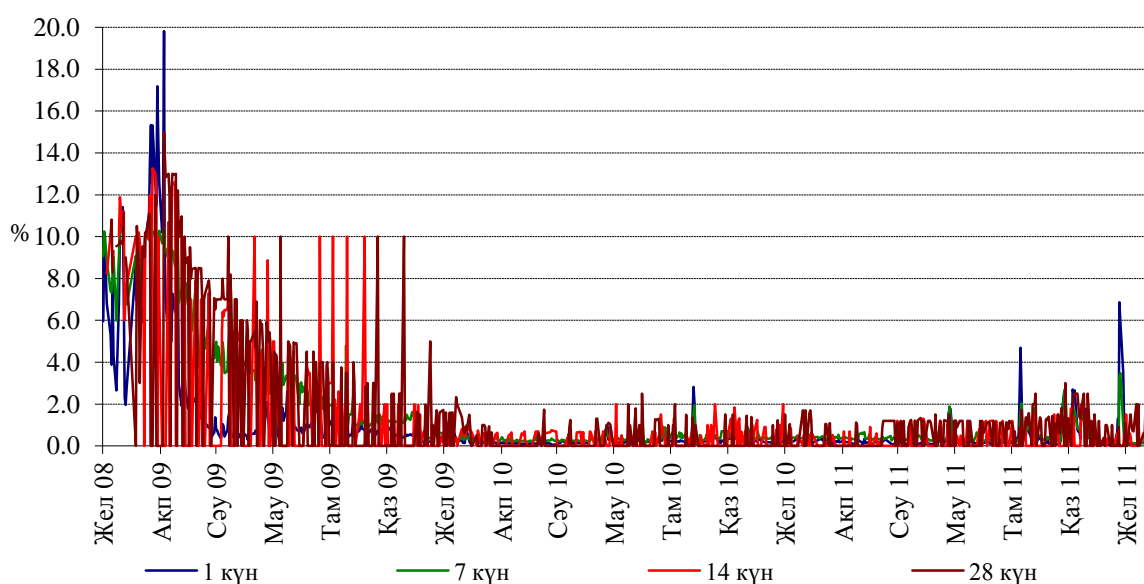
Автоматты РЕПО секторында 1 күндік операциялар бойынша орташа алынған мөлшерлеме 2011 жылғы 4-тоқсанда өсті және 1,37% (3-тоқсанда – 0,74%) болды. Бұл ретте оның ең көп деңгейі 6,89%, ал ең азы – 0,03% болды.

7 күндік РЕПО операциялары бойынша мөлшерлемелердің ауытқулары 2011 жылғы 4-тоқсанда 0,10%-дан 3,48%-ға дейінгі (орташа алынған мөлшерлеме 0,45% болды), 14 күндік РЕПО операциялары бойынша – 0,15%-дан 2,00%-ға дейінгі (орташа алынған мөлшерлеме 1,23% болды), 28 күндік РЕПО операциялары бойынша – 0,39%-дан 2,50%-ға дейінгі (орташа алынған мөлшерлеме 1,67% болды) диапазонда өтті (36-график).

Автоматты РЕПО секторындағы мәмілелер көлемі 2011 жылғы 4-тоқсанда өткен тоқсанмен салыстырғанда 25,1%-ға азайды.

36-график

РЕПО операциялары бойынша мөлшерлемелер динамикасы, %

Дерек көзі: Қазақстан Қор Биржасы

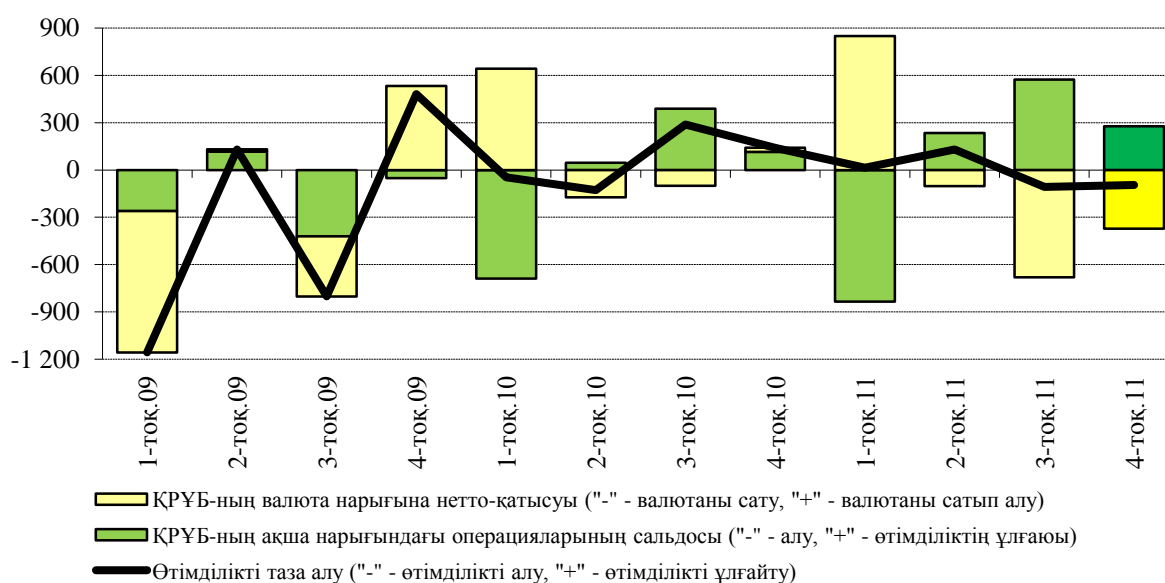
4. Ақша-кредит саясатының құралдары және операциялары

2011 жылғы 4-тоқсанда қаржы нарығындағы ахуал тұрақты болды, банктердің жеткілікті теңге өтімділігі орын алды.

2011 жылғы 4-тоқсанда Ұлттық Банктің қаржы нарығындағы операцияларының қорытындысы теңгемен өтімділікті ұсыну болып қалды, бұл негізінен Ұлттық Банктің ішкі валюта нарығында қолма-қол шетел валютасын нетто-сату есебінен орын алды (37-график).

37-график

Ұлттық Банктің ішкі нарықтағы операцияларының сальдосы, млрд. теңге

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

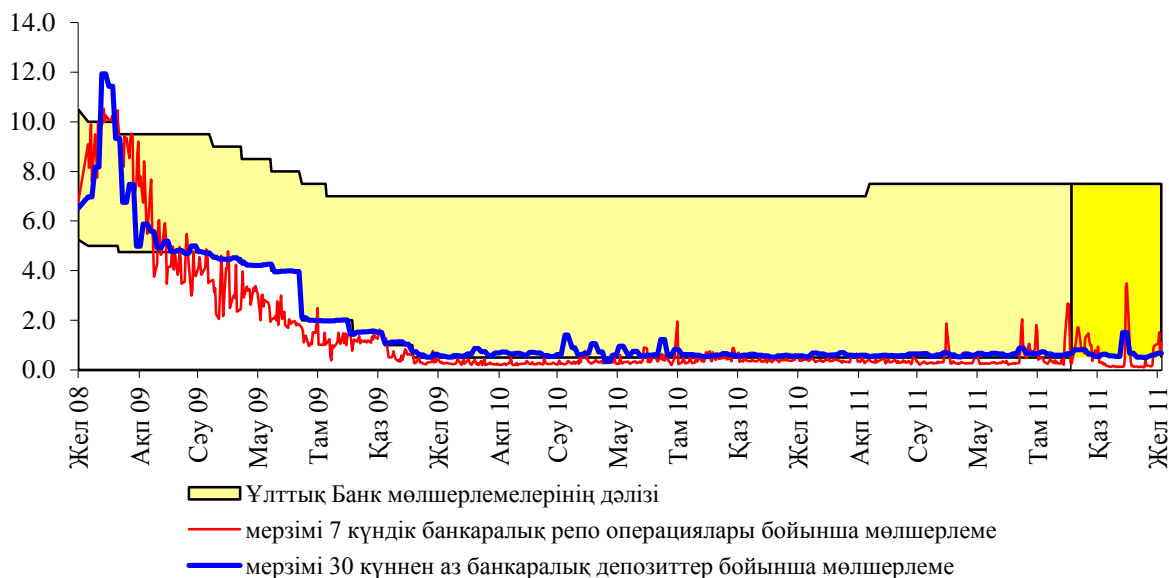
2011 жылғы 4-тоқсанда Ұлттық Банктің мөлшерлемелер дәлізі өзгерген жоқ. Ресми қайта қаржыландыру мөлшерлемесі 7,5% деңгейінде қалды, банктерден тартылатын депозиттер бойынша мөлшерлемелер де өзгерген жоқ: 7 күндік депозиттер бойынша мөлшерлеме 0,5%, 1 айлық депозиттер бойынша – 1,0% болды.

2011 жылғы 4-тоқсанда ақша нарығындағы ахуал пайыздық мөлшерлемелердің құбылмалылығымен сипатталды. Бұл ретте 2011 жылғы қазанда мөлшерлемелер біраз өсті, ал қарашада ақырындап төмендей бастады. Орташа алғанда 2011 жылғы 4-тоқсанда мөлшерлемелер деңгейі Ұлттық Банктің мөлшерлемелер дәлізінің төменгі шекарасына жақын болды. Мерзімі 30 күнге дейінгі банкаралық депозиттер бойынша орташа алынған мөлшерлеме 2011 жылғы 3-тоқсандағы 0,66%-дан 2011 жылғы 4-тоқсанда 0,57%-ға дейін төмендеді. Мерзімі 7 күндік банкаралық РЕПО операциялары бойынша орташа алынған мөлшерлеме 2011 жылғы 4-тоқсанда 0,45%-ды құрап, өзгеріске түскен жоқ (38-график).

38-график

Ұлттық Банк мөлшерлемелері дәлізінің шекаралары, %

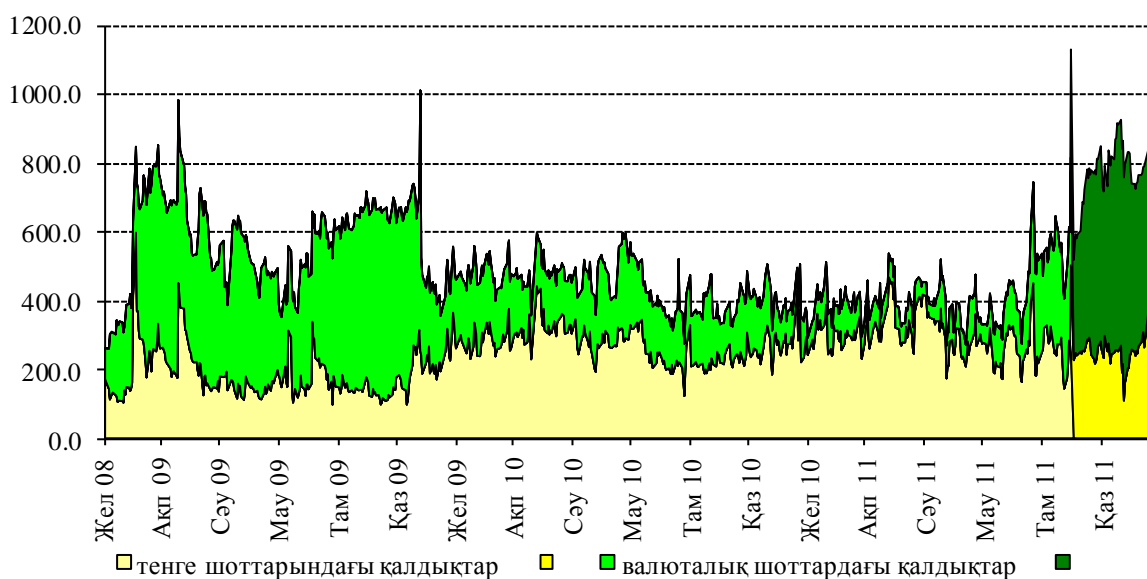

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2011 жылғы қазан-желтоқсан айларында банктердің Ұлттық Банктегі корреспонденттік шоттарындағы қалдықтардың динамикасы әр бағытты болды. 2011 жылғы қазан-қараша айларында банктердің шетел валютасындағы корреспонденттік шоттарындағы қалдықтар біртіндеп ұлғайды, ал 2011 жылғы желтоқсанда олардың төмендеуі орын алды. Бұл ретте, жалпы алғанда 2011 жылғы желтоқсанның аяғында олардың көлемі 2011 жылғы қыркүйектің аяғындағы олардың деңгейімен салыстырғанда 10,8%-ға төмендеді.

2011 жылғы 3-тоқсанда банктердің ұлттық валютадағы корреспонденттік шоттарындағы қалдықтары құбылмалы болды, бүкіл кезең ішінде олардың өсуі төмендеуімен және керісінше ауысты. Мәселен, қазан-қараша айларында олар біршама төмендеді, ал желтоқсанда олардың өсу үрдісі байқалды. Нәтижесінде, 2011 жылғы желтоқсанның аяғында олардың көлемі 2011 жылғы қыркүйектің аяғындағы көлеммен салыстырғанда 39,9%-ға ұлғайды (39-график).

39-график

Банктердің Ұлттық Банктегі корреспонденттік шоттардағы қалдықтары, млрд. теңге

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

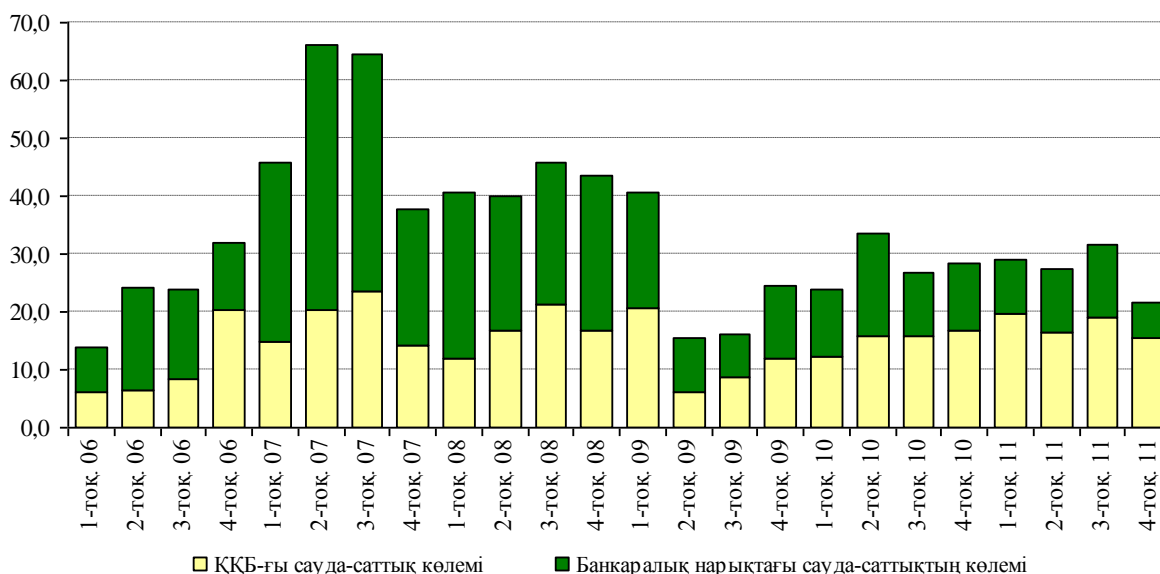
4.1. Ішкі валюта нарығындағы үстемдіктер

2011 жылғы 4-тоқсанда Қазақстан Қор Биржасындағы валюта сегментіндегі және банкаралық валюта нарығындағы сауда-саттықтардың жалпы көлемі 2011 жылғы 3-тоқсанмен салыстырғанда 31,8%-ға төмендеп, 21,7 млрд. АҚШ долларын құрады.

Қазақстан Қор Биржасындағы долларлық позициядағы биржалық сауда-саттықтар көлемі 2011 жылғы 3-тоқсанмен салыстырғанда 19,2% төмендеп, 15,5 млрд. АҚШ долл. болды (Қазақстан Қор Биржасындағы сауда-саттықтардың нетто-көлемі брутто-көлемнің 81% құрады). Биржадан тыс валюта нарығындағы операциялардың көлемі 2011 жылғы 4-тоқсанда өткен тоқсанмен салыстырғанда 50,9% төмендеп, 6,2 млрд. АҚШ долл. құрады (40-график).

40-график

Ішкі валюта нарығындағы сауда-саттық көлемі, млрд. АҚШ долл.

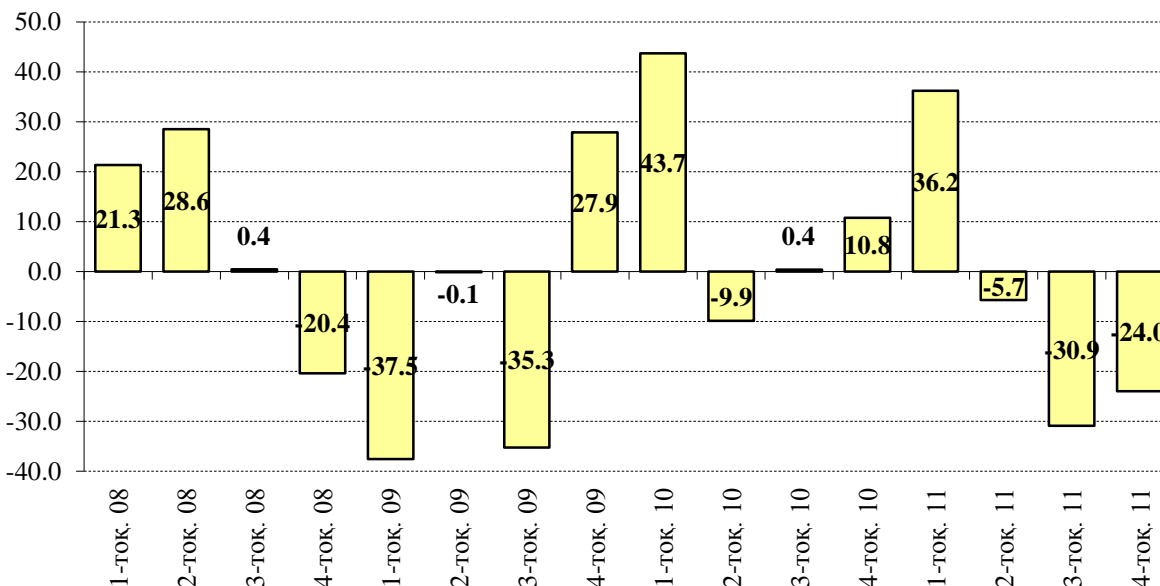

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2011 жылғы 4-тоқсанның қорытындысы бойынша Ұлттық Банктің Қазақстан Қор Биржасындағы қатысу коэффициенті (-)24,0% (2011 жылғы 3-тоқсанда ол (-)30,87%) болды (41-график). Осылайша, 2011 жылғы 4-тоқсанда Ұлттық Банк ішкі валюта нарығында шетел валютасын сатушы ретінде басым болды.

41-график

Ұлттық Банктің Қазақстан Қор Биржасындағы қатысу коэффициенті, %

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

4.2. Ең төменгі резервтік талаптар

Инфляциялық қысымды сақтау жағдайында ақша-кредит саясатын қатаңдату мақсатында Ұлттық Банк Басқармасының «Ең төменгі резервтік талаптардың

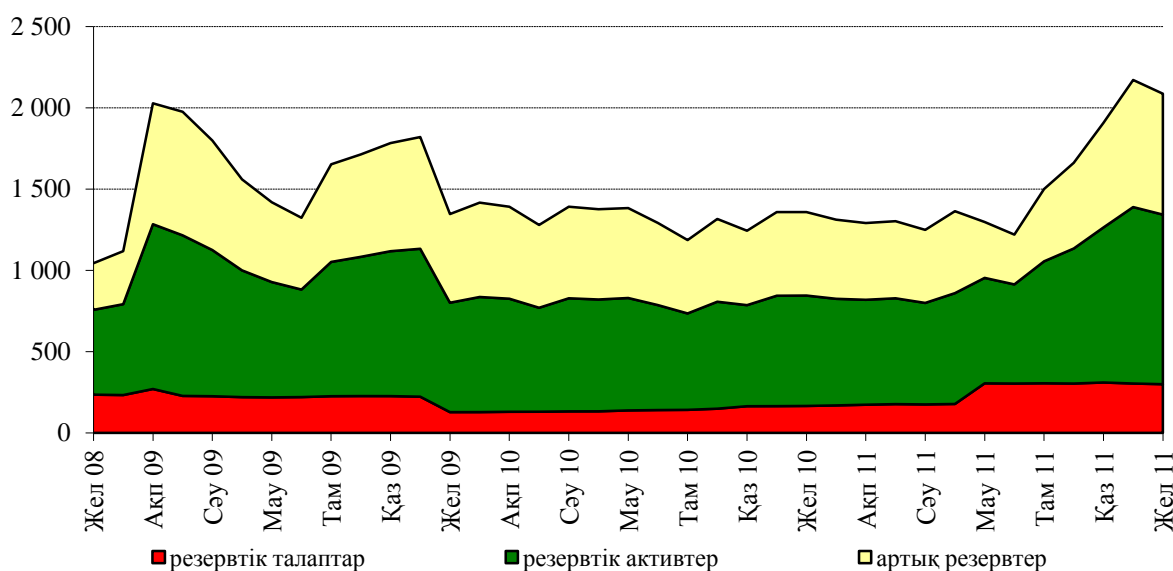
нормативтерін белгілеу туралы» № 54 қаулысына өзгерістер енгізілді. Ұлттық Банк Басқармасының 2011 жылғы 29 сәуірде өткен отырысында ең төменгі резервтік талаптардың нормативтерін (бұдан әрі – ЕТРТ) өзгерту туралы шешім қабылданды. ЕТРТ нормативі ішкі міндеттемелері бойынша 2,5% деңгейінде, өзге міндеттемелер бойынша 4,5% деңгейінде белгіленді.

Қолданыстағы заңнамаға сәйкес ЕТРТ жаңа нормативтері 2011 жылғы 31 мамырдан бастап қолданысқа енгізілді. Ең төменгі резервтік талаптардың нормативтерін өзгерту нәтижесінде 2011 жылғы маусымнан бастап тамызды қоса алғанда банктердің артық өтімділіктерінің қысқаруы байқалды. Артық өтімділіктің өсуі 2011 жылғы тамыздан бастап байқалды.

2011 жылғы қазан-желтоқсанда резервтік активтер резервтеудің қажетті көлемінен орташа есеппен 3,4 есе (2011 жылғы 3-тоқсанда – орташа алғанда 2,3 есе, 2010 жылғы 3-тоқсанда – 4,4 есе) асып түсті (42-график).

42-график

Ең төменгі резервтік талаптар нормативінің орындалуы, млрд. теңге

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

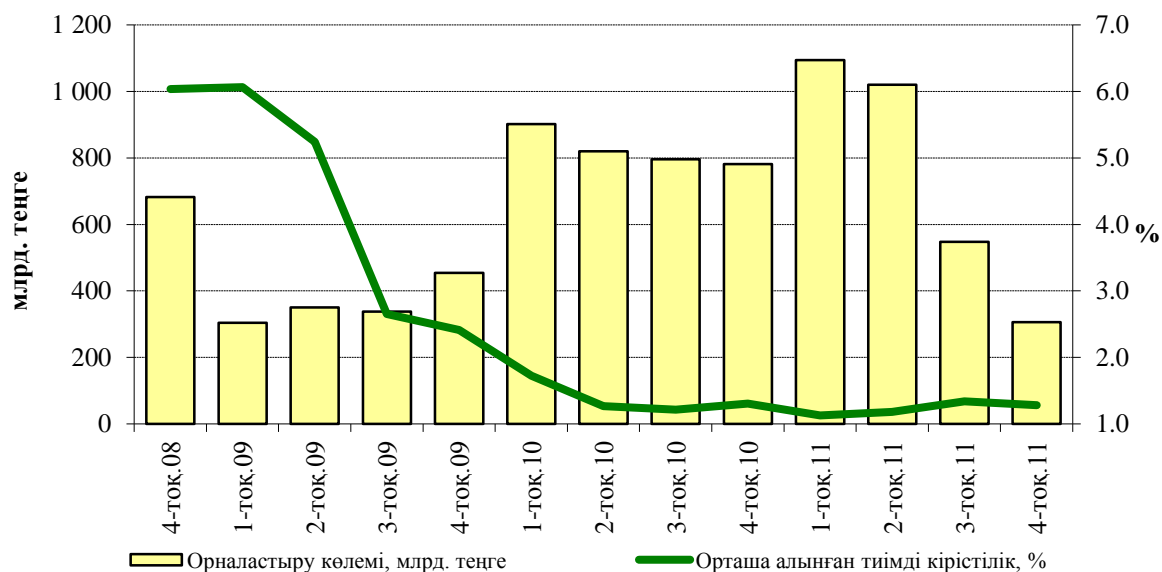
4.3. Ашық нарықтағы операциялар

2011 жылғы 4-тоқсанда банктер тарапынан Ұлттық Банктің қысқа мерзімді ноттарына сұраныстың қысқарғаны байқалды. Бұл эмиссия көлемінің төмен болуымен, сондай-ақ банктердің портфелінде қысқа мерзімді ноттардың көлемі төмендеуімен байланысты болды. Бұл ретте, осы құралдарға ең төменгі сұраныс 2011 жылғы қазан-қарашада тіркелді.

2011 жылғы 4-тоқсанда шығарылған қысқа мерзімді ноттардың көлемі 2011 жылғы 3-тоқсанмен салыстырғанда 44,1% төмендеп, 305,9 млрд. теңге болды. Қысқа мерзімді ноттардың эмиссиясының ең үлкен көлемі (2011 жылғы 4-тоқсан ішіндегі барлық эмиссия көлемінің 78%) желтоқсанға дәл келді. Орналастырылған ноттар бойынша орташа алынған кірістілік 2011 жылғы 3-тоқсандағы 1,34%-дан 2011 жылғы 4-тоқсанда 1,28%-ға дейін төмендеді (43-график).

43-график

Қысқа мерзімді ноттарды орналастыру көлемі және олар бойынша кірістілік (кезең үшін)

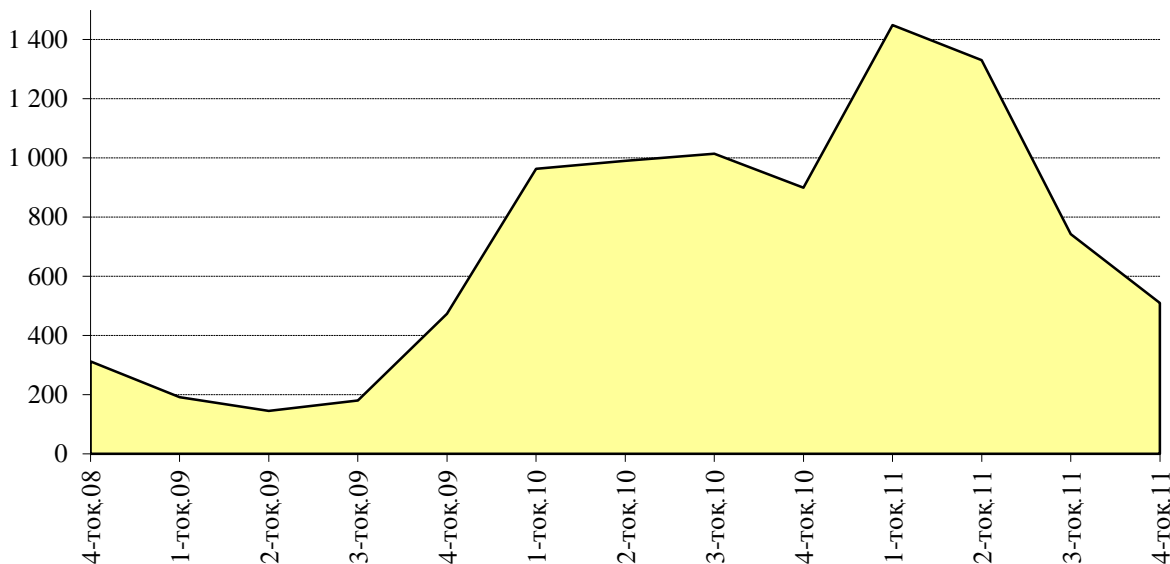

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2011 жылғы желтоқсан аяғында айналыстағы қысқа мерзімді ноттардың көлемі 509,8 млрд. тенге болды, бұл 2010 жылғы желтоқсанның аяғындағы көлемнен 1,8 есе аз (44-график).

44-график

Айналыстағы қысқа мерзімді ноттар, млрд. тенге (кезең аяғында)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

4.4. Тұрақты механизмдер

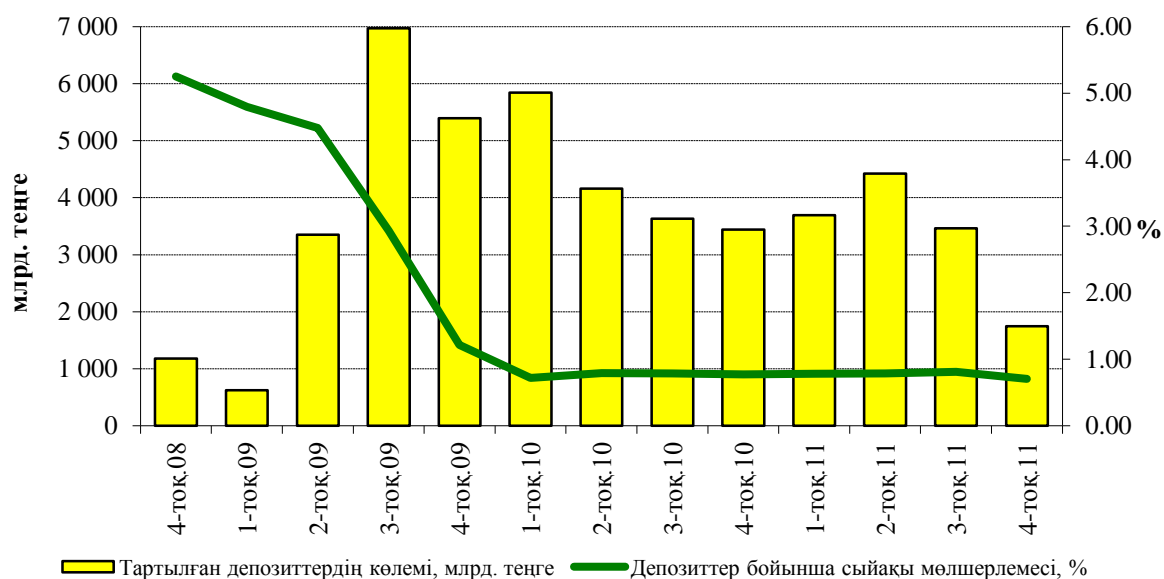
2011 жылғы 4-тоқсанда өткен тоқсанмен салыстырғанда банктерден тартылған депозиттердің көлемі төмендеді. Бұл ретте, банктерден депозиттерді тартудың ең

жоғарғы көлемі қарашада тіркелді, қазан және желтоқсанда олар жоғары болған жоқ. Тұтастай алғанда, 2011 жылғы қазан-желтоқсанда 1745,3 млрд. теңге сомада депозиттер тартылды, бұл 2011 жылғы 3-тоқсандағы және 2010 жылғы 4-тоқсандағы көлемнен 2 есе аз.

Депозиттер бойынша сыйақының орташа мөлшерлемесі 2011 жылғы 3-тоқсандағы 0,81%-дан 2011 жылғы 4-тоқсанда 0,71%-ға дейін төмендеді (45-график).

45-график

Ұлттық Банк тартқан депозиттер бойынша сыйақы көлемі және мөлшерлемелері (кезең ішінде)

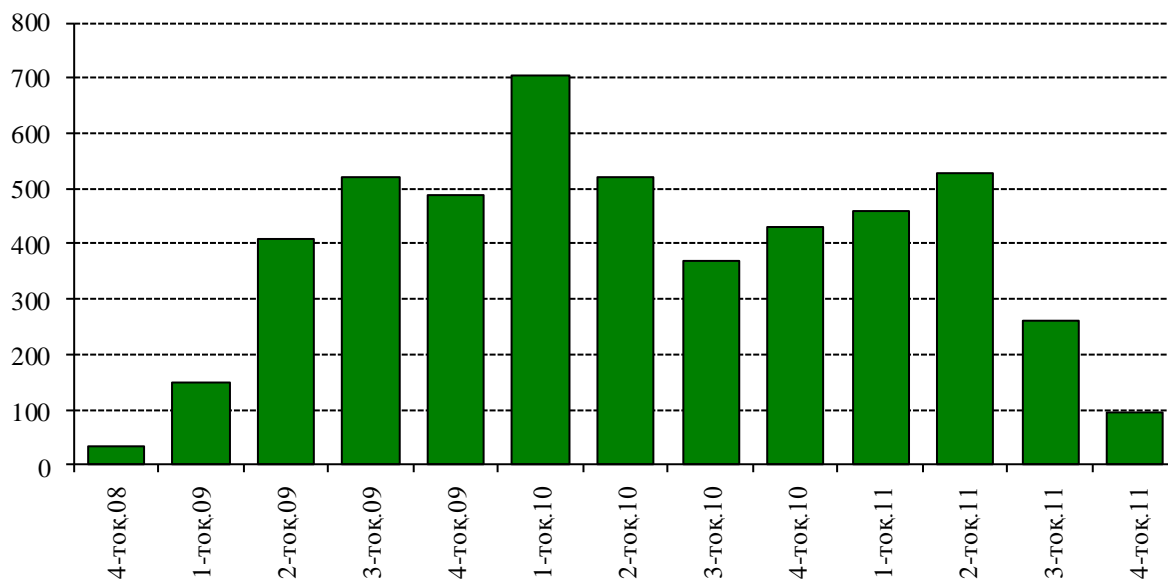

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Депозиттерді тарту көлемінің төмендеуі Ұлттық Банктің олар бойынша өтелмеген міндеттемелері көлемі қысқарумен қоса жүрді. 2011 жылғы желтоқсанның қорытындылары бойынша банктердің Ұлттық Банктегі депозиттері бойынша өтелмеген берешек қалдықтарының көлемі 94,1 млрд. теңге болды, бұл 2010 жылғы желтоқсандағы көлеммен салыстырғанда 4,6 есе аз (46-график).

46-график

Ұлттық Банктің банктерден тартқан депозиттері бойынша өтелмеген міндеттемелерінің көлемі, млрд.теңге (кезең аяғында)

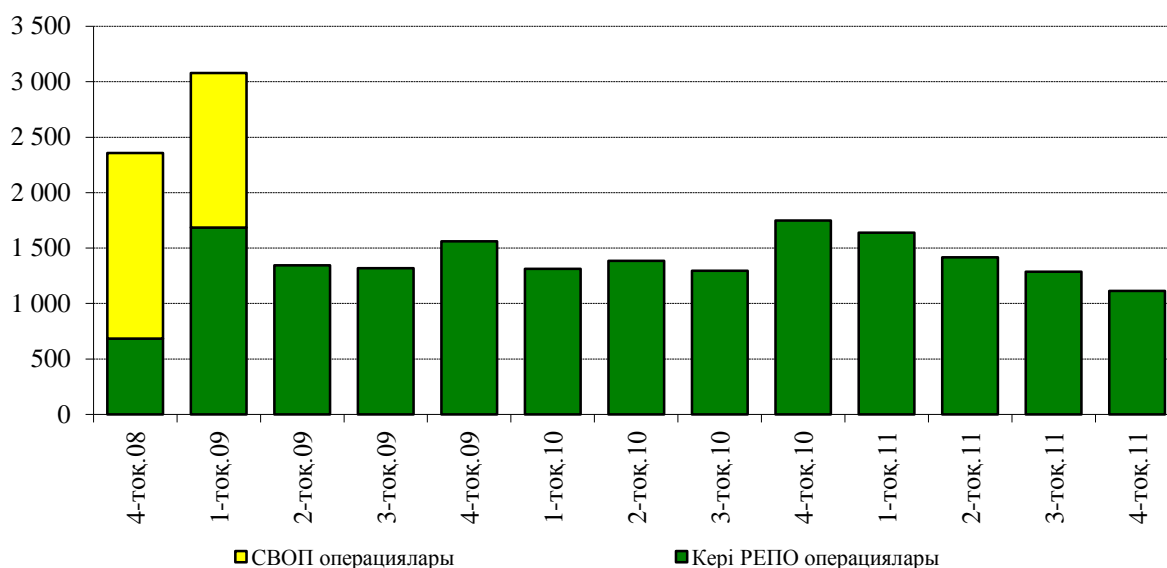

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Айықтыру операцияларын жүргізуден басқа Ұлттық Банк 2011 жылғы 4-тоқсанда кері РЕПО операцияларын жүргізу арқылы қайта қаржыландыру қарыздарын банк секторына ұсынуды жалғастырды. Кері РЕПО операцияларының жалпы көлемі 2011 жылғы қазан-желтоқсанда 1114,9 млрд. теңге болды. Аталған операциялардың көлемі өткен тоқсанмен салыстырғанда 13,3%-ға төмендеді (47-график).

47-график

Ұлттық Банктің қайта қаржыландыру операцияларының көлемі, млрд. теңге (кезең ішінде)

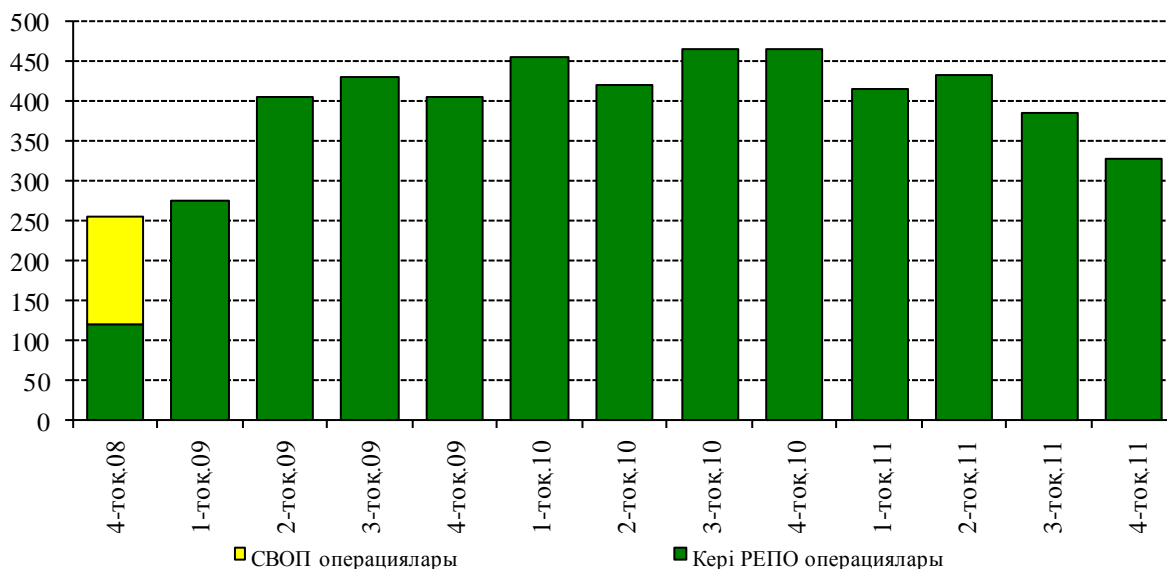

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2011 жылғы желтоқсаның аяғында кері РЕПО операциялары бойынша өтелмеген берешектің көлемі де төмендеді және 329,2 млрд. теңгені құрады (48-график).

48-график

Ұлттық Банктің қайта қаржыландыру операциялары бойынша өтелмеген міндеттемелерінің көлемі, млрд. теңге (кезең аяғында)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі